

11.11.11

11.11.11

VECHT MEE TEGEN ONRECHT

**INTERNATIONALE
SOLIDARITEIT 2021**
Jaarrapport Belgische
ontwikkelingssamenwerking

INHOUD

Voorwoord	3
2020 in vogelvlucht	6
België en COVID-19 in de wereld	8
Internationale solidariteit in tijden van corona	9
COVID-19 vaccins: van mondiaal publiek goed tot exclusief voorrecht	13
Gender en de pandemie	15
Ruimte voor kritisch middenveld in de pandemie	17
Het belang van wereldwijde herverdeling	20
Een einde aan structurele onrechtvaardigheid: schulden	22
Officiële ontwikkelingssamenwerking: geen reden tot feesten	24
Internationale klimaatfinanciering: het pad van gebroken beloftes	26
Internationale solidariteit: bruggen tussen de eilanden	29
Kansen en risico's van een 'triple nexus'	30
Migratie: van noodzaak naar keuze	32
Bedrijven en internationale solidariteit	35
Private sector en ontwikkelingssamenwerking	36
Bedrijven en mensenrechten	38
Internationale vennootschapsfiscaliteit	40
ODA tabel België	42
Lijst afkortingen	43
Bronnen	44

COLOFON

Dit jaarrapport is een beleidsdocument van de Koepel van Internationale Solidariteit – 11.11.11 vzw • september 2021

Coördinatie: Griet Ysewyn • **Redactie:** Eva Demaré, Femmy Thewissen, Flor Didden, Lien Vandamme, Marc Maes, Willem Staes, Wiske Jult en met medewerking van experts van WSM en FIAN • **Eindredactie:** Isa Vandorsselaer • **Vormgeving:** Bart Missotten • **Foto cover:** Belga-Camilo Freedman • **Pers:** kenny.vanminsel@11.be • **Verantw. Uitgever:** Els Hertogen, Vlasfabriekstraat 11, 1060 Brussel

VOORWOORD

2020 was een jaar om snel te vergeten en om nooit meer te vergeten. Een jaar waarin zwart op wit werd aangetoond dat internationale solidariteit meer dan ooit nodig is. En een jaar waarin bleek dat die solidariteit er nooit vanzelf komt, en dat middenveld en burgerbewegingen elke dag opnieuw de aandacht van de wereld moeten vestigen op de ongelijkheid die levens verwoest.

Ze waren er in maart 2020, bij het begin van de pandemie: de ronkende verklaringen van alle grote internationale spelers, van de Verenigde Naties tot de Europese Unie, van bedrijfsleiders en experts, en van zowat alle westerse landen, ook België. Niemand is veilig tot iedereen veilig is, klonk het unisono. Om dit virus te verslaan, moeten we samenwerken, over alle grenzen heen.

Met Covax werden internationale afspraken gemaakt over de productie en de verdeling van vaccins. Alle landen zouden dezelfde volgorde voor de vaccinatie hanteren: eerst de meest kwetsbare inwoners, dan de zorgverstrekkers, en dan van oud naar jong. Impliciet bleek er een vierde categorie te zijn: eerst het westen, dan de rest.

“In dit jubileumjaar 2020 bleek er echter geen reden te zijn tot feesten: slechts 0,32 procent van het BNI wereldwijd ging naar ODA, minder dan de helft van wat vijftig jaar geleden beloofd is. En dat in een jaar dat armoede wereldwijd voor het eerst sinds 20 jaar weer is toegenomen.”

De cijfers zijn overduidelijk: vaccinatie-apartheid is het nieuwe normaal. Op dit moment is ongeveer 23 procent van de wereldbevolking ingeënt tegen COVID-19, maar achter dat percentage gaan grote ongelijkheden schuil. In Europa kreeg tegen het eind van de zomer 75,1 procent minstens één vaccinatiedosis, terwijl dit in Nigeria om slechts 1 procent gaat en in Zuid-Afrika 10,2 procent.

Voor de eerlijke verdeling van de vaccins tegen COVID-19 droeg België eind 2020 vier miljoen euro bij aan Covax. Maar ook daar is er een schaduwzijde: in de Wereldhandelsorganisatie behoort België niet tot de meer dan 100 landen die zich scharen achter het voorstel om de intellectuele eigendomsrechten op COVID-19-vaccins tijdelijk op te heffen om ze sneller en massaler te kunnen produceren.

Ook op het vlak van ontwikkelingssamenwerking¹ waren er vooral veel woorden en weinig daden. Vijftig jaar geleden engageerden de rijke industrielanden zich om 0,7 procent van hun BNI te besteden aan ontwikkelingssamenwerking. In dit jubileumjaar 2020 bleek er echter geen reden te zijn tot feesten: slechts 0,32 procent van het BNI wereldwijd ging naar ODA, minder dan de helft van wat vijftig jaar geleden beloofd is. En dat in een jaar dat armoede wereldwijd voor het eerst sinds 20 jaar weer is toegenomen.

België lijkt het op het eerste gezicht niet zo slecht te hebben gedaan. Het percentage voor ODA steeg in 2020 van 0,40 naar 0,46 procent – al moet dit cijfer gerelativeerd worden, omdat dit naast een kleine absolute stijging van het budget vooral volgt op een daling van het BNI met bijna 10 procent. België kondigde in het nieuwe regeerakkoord ook een bindend groeipad aan om tegen 2030 aan de beloofde 0,7 procent te komen. Voor 2021 is echter geen groei voorzien. Mooie voornemens, maar waar zijn de beleidsdaden?

Nochtans legde minister van Ontwikkelingssamenwerking Meryame Kitir een veelbelovende beleidsnota op tafel die van internationale solidariteit een speerpunt maakt. Een minister die met visie en engagement bereid is om haar stem te verheffen en coalities te zoeken met de – eveneens vrouwelijke – ministers van Klimaat en Buitenlandse Zaken.

Maar zal ze er ook in slagen om binnen de regering de hefboomen te vinden om die mooie woorden om te zetten in daden en budgetten, zoals op de twee domeinen die ook voor 11.11.11. cruciaal zijn: sociale bescherming en de strijd tegen de klimaatcrisis? Beide thema's krijgen ruim aandacht in de beleidsnota van de minister en worden geconcretiseerd in onder meer twee thematische portefeuilles. Het is nog afwachten wat dit concreet betekent en hoe zich dit vertaalt in duurzame veranderingen.

Want we komen alleen beter uit deze crisis als iedereen een minimum aan sociale bescherming heeft. Investeren in sociale bescherming loont, dat is al langer bewezen. We vragen dat België met ontwikkelingssamenwerking de lokale bevolking in kwetsbare regio's weerbaarder maakt tegen toekomstige crisissen.

“Van de Belgische regering verwachten we dat ze volop inzet op het elan van internationale samenwerking en solidariteit, zoals we meermaals kunnen lezen in het regeerakkoord.”

En over alles hangt de schaduw van de klimaatcrisis. De mokerslag van het recentste IPCC-rapport en de verwoestende overstromingen in België staan nog vers in het collectief geheugen, maar ook in 2020 waren er onheilspellende tekenen voor wie ze wilde zien. Zo waren er de apocalyptische beelden uit Australië in januari die klimaat in het brandpunt van het nieuws katapulteerden of extreme weersomstandigheden die schering en inslag bleken en heel de planeet met zware beproevingen confronteerden.

Er is een grote omwenteling nodig, en die is onafwendbaar. Politieke urgentie is bovenal vereist. Toch wordt er met de voeten gesleept. De smadelijke vertoning over de patenten dit voorjaar, ook door België dat zich nochtans een voortrekker voor internationale samenwerking noemt, is een teken aan de wand. Nog steeds moeten echte rechtvaardigheid en het recht op basiszorg voor iedereen de duimen leggen voor de winstbelangen van enkele farmareuzen. Maar we zien gelukkig ook hoopvolle tekenen. De manier waarop, met India en Zuid-Afrika in de voorhoede, lage- en middeninkomenslanden de rijke en machtige landen binnen de Wereldhandelsorganisatie met de billen bloot zetten, gaf blijk van een groeiend vertrouwen om het status quo onderuit te halen. Ze kregen daarbij een indrukwekkende wereldwijde coalitie achter zich. De machtsverhoudingen kantelen nog niet, maar ze lijken minder in steen gebeiteld dan voorheen. We moeten blijven duwen tegen de sokkel met het middenveld, met burgerbewegingen, experten, academici en bereidwillige overheden.

Dat jongeren daarbij blijven aankloppen bij ons is meteen de tweede opsteker. Zij vuren ons ook op andere vlakken aan. Ook 11.11.11 kreeg in 2020 de spiegel van het koloniale verleden voorgehouden, onder meer onder druk van de Black Lives Matter beweging. Eveneens in onze sector rekenen we af met de sluipende invloed van oude koloniale machtsverhoudingen door samen met de ngo-federatie handvaten aan te reiken om onze geesten en onze organisaties te dekoloniseren en werk te maken van oprecht gelijkwaardige partnerschappen.

De weg is lang en kent nog vele drempels. Daarom blijven we jaar na jaar een analyse maken van het Belgische beleid gericht op duurzame ontwikkeling. Omdat analyse de basis is om te komen tot oplossingen. Omdat het zien en benoemen van oplossingen leidt tot hoop en engagement. Van de Belgische regering verwachten we dat ze volop inzet op het elan van internationale samenwerking en solidariteit, zoals we meermaals kunnen lezen in het regeerakkoord. De engagementen en intenties zijn er al, nu moeten de daden van de regering bewijzen dat het menens is: een bindend groeipad richting de 0,7%, ambities voor de klimaatop later dit jaar in Glasgow, een ommekeer op vlak van vaccinverdeling en een relance die aandacht heeft voor een internationale dimensie.

Ook ontwikkelingssamenwerking, als concrete vorm van internationale solidariteit, speelt daarbij een belangrijke rol. Daarom roepen wij met dit rapport de Belgische overheid op om te investeren in sectoren en partnerschappen die bewezen hebben armoede uit te roeien en ongelijkheid aan te pakken, zoals sociale bescherming, onderwijs, gezondheidszorg en duurzame landbouw. Ongelijkheid aanpakken betekent onvermijdelijk inzetten op vrouwenrechten en gendergelijkheid.

**“We moeten weg van
liefdadigheid en naar
rechtvaardigheid.
Vandaag vloeien meer
middelen terug naar de
rijke industrielanden,
dan omgekeerd. Deze
scheefgetrokken
situatie moet worden
rechtgezet.”**

Om tot structurele oplossingen te komen is het cruciaal om ontwikkelingssamenwerking niet langer als een eiland te beschouwen. Leg bruggen naar andere beleidsdomeinen, maar waak erover dat duurzame veranderingen voor mens en natuur centraal blijven staan.

We moeten weg van liefdadigheid en naar rechtvaardigheid. Vandaag vloeien meer middelen terug naar de rijke industrielanden, dan omgekeerd. Deze scheefgetrokken situatie moet worden rechtgezet. Zo niet riskeren de essentiële publieke investeringen in publieke diensten door rijke landen via ontwikkelingssamenwerking vooral een zaak van liefdadigheid te blijven.

11.11.11 heet daarom voortaan de Beweging voor Internationale Solidariteit. Die naamsverandering is niet louter symbolisch, het is een *mission statement*, van een beweging die strijdt tegen ongelijkheid. We lijken soms wel David tegen Goliath. Steentje na steentje gooien we om te proberen de reus te vellen. Maar uiteindelijk zal er een steentje de juiste plek raken. Daar zijn we rotsvast van overtuigd.

Els Hertogen
Algemeen Directeur 11.11.11

2020 IN VOGELVLUCHT

De Wereldgezondheidsorganisatie roept **COVID-19 officieel uit tot een pandemie**. De wereld gaat in lockdown. Twintig topexperts waarschuwen voor een verwoestende impact van COVID-19 in lage-inkomenslanden². De WHO roept op tot internationale solidariteit³. Op aandringen van onder meer 11.11.11⁴ geeft België **22 miljoen euro voor het mondiale VN-noodplan tegen COVID-19** in fragiele contexten⁵.

ILO roept op om te investeren in **sociale bescherming** als antwoord op komende crisissen⁹. Meer dan 200 organisaties, waaronder 11.11.11, vragen in een gezamenlijke verklaring om in te zetten op sociale bescherming voor iedereen, het garanderen van mensenrechten, een sociaal en economisch rechtvaardige heropbouw en meer samenwerking, waarbij de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen¹⁰.

MAART

APRIL

MEI

JUNI

De **VN** neemt twee **resoluties** aan: de eerste pleit voor het **belang van samenwerking** in de strijd tegen COVID-19, de tweede roept op tot een **gelijke verdeling en toegang tot vaccins** voor iedereen in de wereld⁶. Ondanks alle beloftes blijft dit dode letter.

De **Europese Commissaris Didier Reynders** kondigt een wetgevend initiatief aan dat **bedrijven** verplicht de **mensenrechten te respecteren** in hun waardeketens. Bestuurders van bedrijven kunnen persoonlijk aansprakelijk worden gesteld. Ngo's verwelkomen deze aankondiging en kijken uit naar het voorstel⁷.

In april 2020 kondigen de kredietverlenende landen die lid zijn van de G20 en de Club van Parijs (waarvan België lid is) de **tijdelijke opschorting (moratorium) van de bilaterale schuldaflossingen** aan voor 73 landen die als "armste" landen geclassificeerd staan. Volgens 11.11.11 is dit volstrekt ontoereikend⁸.

De federale regering maakt tijdens een **internationale Syriëconferentie in Brussel** 24,7 miljoen euro aan humanitaire hulp vrij. Op aandringen van 11.11.11 en zijn partners in het "Refugee Protection Watch"-project bevat de slotverklaring van de conferentie ook verschillende belangrijke engagementen over "duurzame oplossingen" voor de Syrische vluchtelingencrisis.

Op 30 juni 2020, de **60ste Onafhankelijkheidsdag van DR Congo**, betuigt Koning Filip zijn diepste spijt over de Belgische wandaden uit het koloniale verleden. Dit gebeurt in de context van verhoogde aandacht voor antiracisme en dekoloniseren, met onder andere de massale protesten van de **Black Lives Matter beweging** (#BLM) wereldwijd en ook in België. Een **Bijzondere Kamercommissie** moet het Belgische koloniale verleden onder de loep nemen en aanbevelingen doen aan de Belgische staat.

Kersvers minister van Ontwikkelingssamenwerking **Meryame Kitir** stelt in de Kamer haar **beleidsverklaring en -nota** voor. De minister gaat voor internationale solidariteit met een duidelijk accent op sociale sectoren en sociale bescherming.

OESO-DAC stelt de **Peer Review van België** voor, de vijfjaarlijkse evaluatie van de Belgische ontwikkelingssamenwerking. De OESO prijst ons land om zijn concentratie op de zogenaamde "minst ontwikkelde landen" en landen in een fragiele context, de vrijwel volledige ongebondenheid van de ODA en de transparantie. België moet echter ook een groeipad opstellen om de 0,7% van het BNI te halen en beter afstemmen met de ontwikkelingsprioriteiten van zijn partnerlanden.¹⁶

De Europese Commissie sluit zich aan bij het **COVAX-initiatief**, een wereldwijde samenwerking met overheden en farmaceutische bedrijven om **COVID-19-vaccins wereldwijd beschikbaar en toegankelijk** te maken. Europees Commissievoorzitter Ursula von der Leyen benadrukt het belang van wereldwijde samenwerking en een billijke verdeling van vaccins¹¹. Eind 2020 draagt België 4 miljoen bij aan dit initiatief¹².

AUGUSTUS

SEPTEMBER

OKTOBER

NOVEMBER

DECEMBER

Het **nieuwe federale regeerakkoord** trekt resoluut de kaart van internationale samenwerking. Het bevat hefboomen om ontwikkelingssamenwerking effectief in te zetten in de **strijd tegen armoede en ongelijkheid in de wereld en zet een bindend groeipad uit naar de 0,7% tegen 2030**¹³.

Op 12 december 'viert' de wereld het Akkoord van Parijs aan de hand van een virtuele klimaatop. Hoewel het Belgisch engagement voor **internationale klimaatfinanciering** voor ontwikkelingslanden maar loopt tot eind 2020, komt er geen nieuw Belgisch engagement. Ons land gaat 2021 in zonder verbintenis over dit cruciale onderwerp.

Zuid-Afrika en India vragen bij de Wereldhandelsorganisatie (WTO) **een tijdelijke opheffing (of 'waiver') van de intellectuele eigendomsrechten op COVID-19-vaccins, geneesmiddelen, medische handelingen en hulpmiddelen**. Dit zou leiden tot een grotere, snellere en goedkopere productie van de middelen om de pandemie te bestrijden en mensenlevens te redden. 11.11.11 vraagt hier meermaals steun voor¹⁴.

Vijftig jaar geleden beloofden de welvarende landen om 0,7% van hun BNI aan ontwikkelingssamenwerking te besteden. Oktober 2020, exact 50 jaar later, staan we verder dan ooit af van die belofte. Wat een mijlpaal voor internationale solidariteit had moeten zijn, is een **verjaardag in mineur**. België strandt in 2020 op 0,46%¹⁵.

1

BELGIË EN COVID-19 IN DE WERELD

Aan grote woorden over internationale solidariteit ontbrak het niet tijdens de COVID-19 pandemie in 2020. Maar rijke landen lieten grote daden achterwege.

INTERNATIONALE SOLIDARITEIT IN TIJDEN VAN CORONA

WAT DEED DE BELGISCHE ONTWIKKELINGSSAMENWERKING OM DE IMPACT VAN DE COVID-19-PANDEMIE TE VERZACHTEN?

2020 is het jaar dat het COVID-19-virus de wereld in zijn greep hield¹⁷. Net als de klimaatcrisis, de schuldenlast of de ongelijkheid, stopt ook deze globale uitdaging niet aan onze grenzen. Welke waren de trends op het vlak van ontwikkelingssamenwerking? België toonde zich wel solidair, maar bleef achter op vlak van middelen.

COVID-19 en de impact ervan wereldwijd deed een aantal internationale tendensen bovendien. Tendensen die vaak al aanwezig waren, maar die de pandemie versterkt heeft. Zo hield COVID-19 de **klassieke ontwikkelingssamenwerking, gepercipieerd als de overdracht van middelen van het 'rijke noorden' aan het 'arme zuiden'**, een spiegel voor. De pandemie maakte duidelijk dat iedereen in woelig water zit, maar niet in hetzelfde schuitje. Tezelfdertijd werd het in Europa heersende wereldbeeld dat de zogenaamde rijke landen de arme landen helpen, op zijn kop gezet door landen als China en Cuba die Italië te hulp snelden¹⁸. Ook de nieuwe Belgische minister van Ontwikkelingssamenwerking Meryame Kitir is niet ontgaan dat de verhoudingen anders liggen nu. Zij koos voor de term "internationale solidariteit" en niet langer voor "ontwikkelingssamenwerking" toen ze haar beleidsverklaring voorstelde in november 2020¹⁹.

De pandemie zet ook het belang van globale publieke goederen en diensten in de verf, naast het feit dat ze gezamenlijke internationale inspanningen vragen. Dat vinden we terug in het nieuwe Belgische regeerakkoord. **Solidariteit, duurzaamheid en internationaal engagement** zijn de prioriteiten van de nieuwe regering²⁰. Ook op het internationale toneel beseften velen dat dit virus alleen te verslaan is door samen te werken. Maar

ondanks de vele ronkende verklaringen²¹ zagen we in 2020 vooral de vertrouwde dynamiek waarbij de **rijkere landen zich op zichzelf terugplooiden**. Dat uitte zich in de ongelijke verdeling van vaccins. België verleende steun aan de internationale samenwerking voor wereldwijde verdeling van vaccins (COVAX). En in 2021 sprak minister Meryame Kitir zich uit voor het idee om de patenten op vaccins tijdelijk op te heffen.

→ Lees meer: p 13 - COVID-19 vaccins

Onvermijdelijk vestigde de pandemie wereldwijd de **aandacht op de gezondheidszorg**. Dit is een goede zaak: het is bewezen dat publieke investeringen in onder meer de gezondheidszorg een belangrijk wapen zijn in de strijd tegen wereldwijde armoede en ongelijkheid²². De middelen volgen echter niet: uit de eerste ramingen blijkt dat de OESO-DAC-donoren in 2020 12 miljard dollar besteedden aan COVID-19-gerelateerde activiteiten, waarvan 3,2 miljard dollar aan de gezondheidssector, wat erop wijst dat het grootste deel ging naar steun voor andere sectoren van de economie en de samenleving van partnerlanden.²³ Opmerkelijk was ook dat dergelijke investeringen expliciet gekaderd werden als welbegrepen **eigenbelang van de economisch sterkere landen**²⁴. Of om het met de woorden van minister Meryame Kitir te zeggen: "*We zullen maar helemaal veilig zijn, als alle landen*

ter wereld veilig zullen zijn".²⁵ Een zekere *return on investment*, als framing voor ontwikkelingssamenwerking, is niet nieuw. Maar de COVID-19-crisis gaf rijke landen een krachtig retorisch instrument om te benadrukken dat het bevorderen van gezondheid wereldwijd essentieel is voor de eigen veiligheid. Niks mis mee, het kan zelfs critici die minder overtuigd zijn van het belang van internationale solidariteit alsnog over de streep trekken.²⁶ Al is de grens dun, zoals blijkt uit de ontwikkeling van de vaccins. Deze werden onder meer gefinancierd met geld vanuit het budget ontwikkelingssamenwerking, terwijl de ontwikkeling van deze vaccins – zo blijkt nu – vooral de rijke landen ten goede komt. 11.11.11 oordeelt juist daarom dat dit geen officiële ontwikkelingssamenwerking (ODA) is.

Ook ons land investeerde in april 2020 5 miljoen in CEPI, de *Coalition for Epidemic Preparedness Innovations*, met middelen uit ontwikkelingssamenwerking.²⁷ CEPI²⁸ is een internationale alliantie van publieke en private partners die de **ontwikkeling van een vaccin** tegen COVID-19 wilde versnellen. Een noodzakelijke investering, maar moest deze komen **uit het al zeer beperkte budget van ontwikkelingssamenwerking**? Ook de OESO-DAC stelde deze vraag. De OESO bepaalt immers wat al dan niet beschouwd wordt als ODA²⁹. Ze besliste uiteindelijk dat de investeringen in de ontwikkeling van

vaccins niet ODA-aanrekenbaar zijn, maar legde wel een aantal uitzonderingen vast. De investeringen via CEPI, die ook inzetten op de lage- en middeninkomenslanden, mogen voor 53% als ODA worden meegeteld. België mocht dus net iets meer dan de helft van de 5 miljoen euro die ons land met ontwikkelingssamenwerking investeerde in CEPI, meetellen als ODA. Anders gezegd: het ontwikkelingsbudget werd gebruikt voor iets wat niet als ontwikkelingssamenwerking gezien wordt. We moeten blijven waken over de integriteit en de geloofwaardigheid van ODA als maatstaf voor de inspanningen van donoren in de strijd tegen armoede en ongelijkheid³⁰.

Naast de aandacht voor gezondheidszorg groeide in 2020 internationaal ook het belang van **sociale bescherming**. Want als er één les te trekken valt uit deze pandemie, dan is het wel hoe belangrijk sociale bescherming is om mensen weerbaarder te maken. We komen alleen beter uit deze crisis als iedereen een minimum aan sociale bescherming heeft. Vooral werknemers in de informele economie en binnen die groep nog vaker vrouwen, zitten in een bijzonder kwetsbare positie.

55%

van de wereldbevolking heeft geen enkele vorm van sociale bescherming. 29% geniet een heel leven lang geen volwaardige bescherming.

In België was sociale bescherming tot voor kort afwezig in het ontwikkelingsbeleid, zowel in de visie als in de middelen³¹. In de strategienota's van de Belgische administratie als antwoord op de pandemie krijgt sociale bescherming wel een plaats³². Zo werd in 2020, als antwoord op de pandemie, gekozen voor een **nieuw partnerschap tussen België en de Internationale Arbeidsorganisatie om de sociale bescherming in de informele economie uit te bouwen** in Burkina Faso en Senegal³³. Minister Meryame Kitir maakte van sociale bescherming meteen een van de centrale elementen van haar beleid. Dit bleek uit haar beleidsverklaring en -nota³⁴, maar ook uit haar acties bij de aanvang van haar mandaat. Op vraag van de minister werkt Enabel bijvoorbeeld een **thematische portefeuille sociale bescherming** uit³⁵. De minister schaarde zich ook achter de internationale dynamiek voor een **Gloobaal Fonds voor Sociale bescherming**³⁶. Via een parlementaire resolutie willen parlementsleden van de meerderheid (CD&V, Vooruit, PS, Groen en Ecolo) dit initiatief mee ondersteunen³⁷.

Het besef dat lage-inkomenslanden weerbaarder moeten worden voor grote schokken, is er niet alleen op sociaal vlak. Dit geldt ook voor de **klimaatcrisis**. Door COVID-19 klinkt de oproep "*build forward better*" luider dan ooit. Dat ook ontwikkelingssamenwerking meer moet doen om partnerlanden te ondersteunen bij de overgang naar een koolstofarme, klimaatbestendige economie, beseft ook minister Meryame Kitir. Net als voor sociale bescherming voorziet ze ook hier een **thematische portefeuille**, ditmaal voor de Sahel.

→ Lees meer: p26 - Internationale klimaatfinanciering

“Er is een tweeledige strategie van ‘alles doen wat nodig is’ voor de ontwikkelde landen, maar slechts ‘alles doen wat we mogelijk achten’ voor ontwikkelingslanden.”

-Eurodad³⁸

Tot slot is er de **financiële impact van de COVID-crisis op het ontwikkelingsbudget**. De ODA houdt globaal stand in 2020, net als tijdens de financiële crisis in 2008. Toch steekt dit schril af tegen de vijftig jaar oude belofte om 0,7% van het BNI te besteden aan ontwikkelingssamenwerking, en tegen de toenemende noden. De landen met de laagste inkomens zien bovendien hun inkomsten terugvallen omdat buitenlandse directe investeringen wegvallen en de uitvoer, de inkomens uit toerisme en de overheidsinkomsten dalen, met stijgende schuld ratio's tot gevolg. Ze hebben bovendien niet of te weinig eigen financieringsmogelijkheden voor relancemaatregelen en kunnen op internationale kapitaalmarkten niet tegen redelijke tarieven lenen omdat ze te weinig kredietwaardig zijn³⁹. De OESO schat dat de financieringskloof voor het behalen van de duurzame ontwikkelingsdoelen zal toenemen van 2.500 tot 4.200 miljard dollar⁴⁰. In 2020 was er, ondanks de moeilijke context, te weinig internationale financiële solidariteit in de vorm ODA. Bovendien kiezen steeds meer donoren voor leningen in plaats van giften, wat de internationale schuldencrisis alleen maar meer in de hand werkt⁴¹.

Een gelijkaardige vaststelling kunnen we voor **België** doen. Ons land stelde **geen nieuwe middelen** ter beschik-

king om de impact van deze crisis in zijn partnerlanden te counteren. Ook voor 2021 is er geen extra budget voorzien. De nieuwe regering liet wel een bindend groeipad naar de 0,7% optekenen in haar regeerakkoord⁴², maar tot op vandaag werd dit niet geconcretiseerd. Ons land neemt ook te beperkte maatregelen als antwoord op de stijgende schuldencrisis. De Belgische ODA bestaat wel uit giften, steun zonder voorwaarden, wat een goede zaak is.

→ Lees meer: p22 - Stopzetten van structurele onrechtvaardigheid: schulden

Binnen de bestaande budgetten besteedde België in 2020 volgens de OESO-DAC 129,3 miljoen dollar aan COVID-gerelateerde uitgaven door middelen te heroriënteren.⁴³ 33 miljoen daarvan ging naar gezondheidszorg. Een gelijkaardig bedrag ging naar de Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden (BIO) om **de private sector te ondersteunen**⁴⁴. Dat doen we ook in eigen land, maar in vergelijking met het aandeel voor gezondheid of de beperkte uitgaven voor sociale bescherming, is dit opvallend. België is ook op dit vlak geen buitenbeentje. Bepaalde internationale experts en beleidsmakers pleiten ervoor om het economisch herstel na COVID-19 meer te financieren via ontwikkelingsbanken zoals BIO. Ontwikkelingsbanken zijn volgens hen het best geplaatst om de private sector te steunen en te redden in landen waar overheden die middelen niet hebben. Eurodad, het Europese netwerk over schulden en ontwikkeling, heeft hier bedenkingen bij⁴⁵. Dat ontwikkelingsbanken ontwikkelingseconomieën via een relanceaanpak kunnen transformeren, lijkt onrealistisch te zijn.⁴⁶

De reactie van de rijke landen op de COVID-19-pandemie en de nasleep ervan bepaalt in belangrijke mate de toekomst van ontwikkelingssamenwerking. Er is politieke wil nodig om de kaart te trekken van internationale solidariteit in het zoeken naar antwoorden voor duurzame verandering en weerbaarheid voor volgende crisissen.

Wat vraagt 11.11.11?

- België blijft de kaart trekken van **internationale samenwerking en solidariteit**, verdedigt dit op internationale fora en brengt dit in de praktijk via zijn beleid, inclusief voor de productie en verdeling van vaccins.
- België gaat voor een **stijging in absolute cijfers van de ODA** en bewaakt de **geloofwaardigheid** ervan.
- België gaat met ontwikkelingssamenwerking voor structurele antwoorden die op de lange termijn de lokale bevolking **weerbaarder maken** tegen toekomstige crisissen en die leiden tot een meer rechtvaardige, (gender) gelijke en duurzame wereld. Ons land kiest voor sectoren waarvan bewezen is dat ze bijdragen aan de strijd tegen armoede en ongelijkheid, waaronder **gezondheidszorg, onderwijs en sociale bescherming**.
- België ondersteunt een **duurzame economische wederopbouw met naleving van sociale en milieunormen**. Om de veerkracht van lokale economieën te versterken ligt de nadruk op ondersteuning van lokale ondernemingen, familiale landbouw met een agro-ecologisch karakter en de sectoren van de sociale en solidaire economie.

© Flickr / Amisom

Remittances onverwacht stabiel in 2020

Geldtransfers van particulieren naar hun families (*remittances*) zijn een belangrijk onderdeel van de inkomsten van ontwikkelingslanden. Voor veel landen zijn ze de belangrijkste externe financieringsbron. Samen zijn deze middelen ruim drie keer hoger dan de officiële middelen die wereldwijd besteed worden aan ontwikkelingssamenwerking.

De Wereldbank voorspelde dat *remittances* door de coronacrisis zouden terugvallen met bijna 20%. De **remittances-stromen bleken echter veerkrachtiger te zijn**

dan verwacht. Volgens de laatste berekeningen werd in 2020 slechts 1,6% minder *remittances* verstuurd dan in 2019. De terugval tijdens de strengste lockdowns werd grotendeels goedge maakt in de laatste kwartalen van 2020⁴⁷. De wil van mensen om geld te blijven sturen naar familie in moeilijke- den bleek sterk, ook als ze daardoor moesten bekknib- bellen op de eigen consumptie, toonde een reportage van De Morgen. *"We kunnen nu veel minder steun bieden dan vroeger. Toch blijven we ons best doen. COVID-19 mag onze menselijkheid niet kapotmaken."*⁴⁸

VN-Secretaris Generaal António Guterres benadrukte het belang van deze 'levens- lijn' voor miljoenen mensen en vroeg meer inspannin- gen om de kost van geld versturen zo dicht mogelijk bij 0 te brengen.⁴⁹ 11.11.11 wijst al vele jaren op de **te hoge transferkosten** die transferbedrijven zoals Western Union aanrekenen. Voor transfers naar Sub-Sa- hara-Afrika bijvoorbeeld betalen mensen gemiddeld meer dan 8% kosten. Internationaal is afgesproken in het kader van de SDG's om die kosten naar 3% terug te brengen. Die doelstel- ling wordt bevestigd in het

Belgische regeerakkoord en de beleidsnota van minister Meryame Kitir.

Voorlopig blijft het echter wachten op concrete acties. **11.11.11 vraagt** dat de overheid meer expertise ontwikkelt om het Belgische landschap in kaart te bren- gen en knelpunten te identi- ficieren. Vervolgens moeten initiatieven volgen, al dan niet samen met de sector, om het versturen van *remittances* goedkoper en gemakkelijker te maken, in België en in de partnerlanden.

→ Lees meer: p32 - Wachten op huwelijk tussen migratie en ontwikkeling.

COVID-19-VACCINS: VAN MONDIAAL PUBLIEK GOED TOT EXCLUSIEF VOORRECHT

KRONIEK VAN EEN AANGEKONDIGD MOREEL FALEN

Nog voor het coronavirus China verlaten had, begon het Duitse BioNTech aan zijn zoektocht naar een COVID-19-vaccin. Ondanks de vele oproepen om van vaccins een mondiaal publiek goed te maken kon het hoofd van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) Tedros Adhanom Ghebreyesus een jaar later enkel een “catastrofaal moreel falen” vaststellen⁵⁰. Farmaceutische bedrijven privatiseerden de rechten op de vaccins en rijke landen legden grote sommen op tafel om ze voor zichzelf te reserveren. Voor miljarden mensen in landen met minder financiële middelen blijft een COVID-19-prik een verre droom. België kleurde netjes binnen de lijnen uitgezet door de EU, inclusief enkele *goodwill moves* vanuit de ontwikkelingssamenwerking.

Eind december 2019 rapporteerde China aan de WHO dat een onbekende variant van longontsteking was vastgesteld in zijn provincie Hubei. Het bleek om een nieuw coronavirus te gaan dat zich in enkele maanden tijd verspreidde over heel de wereld. Met zware overheidssteun begonnen de farmagiganten een intense zoektocht naar een vaccin. Tegen mei 2020 waren maar liefst 70 potentiële vaccins onderzocht⁵¹.

Ook uit de budgetten voor ontwikkelingssamenwerking werd geput voor de ontwikkeling van vaccins. België gaf in april 2020 5 miljoen aan CEPI, een internationale alliantie van publieke en private partners die de ontwikkeling van een vaccin tegen COVID-19 wilde versnellen⁵².

Terwijl de zoektocht naar COVID-19-vaccins in volle gang was, nam de WHO, samen met een aantal internationale instellingen en stichtingen, het initiatief om de beschikbaarheid van de vaccins en andere COVID-19-gerelateerde medische toepassingen te bevorderen. Op basis van de schattingen van toen zouden er tegen eind 2021 twee miljard vaccins beschikbaar kunnen zijn. Een “COVAX Facility” zou het aanbod

van vaccinontwikkelaars en de vraag van landen samenbrengen om landen de gelegenheid te geven tegen eind 2021 minstens 20% van hun behoefte te verzekeren en dit volgens het schema: gezondheidswerkers (1% van de wereldbevolking); 65-plussers (8%) en vervolgens mensen met onderliggende aandoeningen. “Zelf-financierende” landen zouden tegen voorafbetaling het snelst verzekerd zijn van hun deel, terwijl “gesponsorde” landen het onderzoek van hun aanvraag moesten afwachten⁵³. Bovendien verliep de inzameling van fondsen voor deze sponsoring niet bepaald vlot. Van de 7 miljard dollar die nodig was om aan de meest urgente noden te voldoen was eind december 2020 amper 2 miljard dollar toegezegd⁵⁴. België heeft het COVAX-initiatief rechtstreeks gesteund met 4 miljoen euro⁵⁵ en onrechtstreeks via de Europese Commissie die 500 miljoen euro in dit mechanisme stopte⁵⁶.

Waar loopt het fout met COVAX? Te weinig solidariteit en te weinig politieke moed. Terwijl de COVAX-financiering achterophinkt, sluiten vele rijke landen rechtstreekse akkoorden af met de industrie om zichzelf van vaccins te verzekeren. Daarmee hollen ze het opzet van COVAX uit. Tegelijk deinzen regerin-

gen ervoor terug om de farmaceutische industrie te verplichten haar knowhow te delen. Zuid-Afrika en India dienden op 2 oktober 2020 een voorstel in die zin in bij de Wereldhandelsorganisatie (WTO). Beide landen vragen een tijdelijke opheffing (of “waiver”) van de intellectuele eigendomsrechten (vooral “patenten” of octrooien) op COVID-19-vaccins, geneesmiddelen, medische handelingen en hulpmiddelen. Dit zou meer bedrijven toegang geven tot de knowhow en leiden tot een grotere, snellere en goedkopere productie van de middelen om de pandemie te bestrijden en mensenlevens te redden. Het voorstel werd helaas meteen afgewezen door de rijke landen, waar de meeste octrooihouders gevestigd zijn, maar kreeg veel bijval van de landen uit het mondiale Zuiden en van gezondheidsorganisaties en het middenveld⁵⁷. De Europese Commissie, die nochtans op 24 april 2020 had opgeroepen om van de COVID-19-vaccins “our universal, common good” te maken⁵⁸, wees het voorstel van de hand.

Ook de Belgische ontwikkelingssamenwerking beschouwt de grootschalige vaccinatie tegen COVID-19 als een global public good for health, naar het voorbeeld van de resolutie die de World

Health Assembly 2020 in mei 2020 goedgekeurde⁵⁹. Minister Kitir heeft zich openlijk uitgesproken voor het tijdelijk opheffen van de patenten⁶⁰.

Bovendien moet er geïnvesteerd worden in de lokale productie van vaccins, ook met het oog op toekomstige pandemieën. Afrika voert momenteel 94% van zijn geneesmiddelen in uit het buitenland. Op initiatief van minister Kitir zette België een eerste stap met de organisatie van een rondetafel over de rol die ons land kan spelen bij het opschalen

van de productiecapaciteit van vaccins, geneesmiddelen en medisch materiaal in Afrika⁶¹.

Er staat dus nog heel wat op het spel. Maar in essentie gaat het om macht. De oneerlijke internationale machtsrelaties op het vlak van technologieoverdracht of delen van intellectuele eigendom veranderen niet door het simpele feit dat er een werkzaam vaccin is. Om dit roer om te gooien zijn straffere politieke keuzes nodig⁶².

Wat vraagt 11.11.11?

- België moet in de Europese besluitvorming pleiten voor steun aan het voorstel van Zuid-Afrika en India voor de tijdelijke opheffing van de intellectuele eigendomsrechten op COVID-19-vaccins, geneesmiddelen, medische handelingen en hulpmiddelen.
- België moet financiële steun verlenen om de toegang en de lokale productie van vaccins, geneesmiddelen, medische handelingen en hulpmiddelen te vergroten in lage- en middeninkomenslanden. Deze steun bestaat uit nieuwe en aanvullende fondsen. Meer uitdagingen vragen immers meer middelen.

Ongelijke toegang tot COVID-hulp in Libanon

Terreinonderzoek van 11.11.11 en zijn partners in het "Refugee Protection Watch" (RPW)-project toont hoe Syrische vluchtelingen in Libanon ongelijke toegang hebben tot medische hulp, en dreigen gediscrimi-

neerd te worden bij de COVID-19-vaccinatiecampagne in het land. 88,2% van de respondenten in het RPW-onderzoek stelt geen toegang te hebben tot een goede COVID-19-behandeling of tot gezondheidszorg

als zij het virus zouden oplopen. Als redenen vermelden zij onder meer een gebrek aan inkomen, discriminatie en een gebrekkige toegang tot testcentra. De mensenrechtenorganisatie Human Rights Watch waarschuwt

bovendien dat de Libanese overheid zich niet houdt aan haar initiële belofte om Syrische vluchtelingen niet te discrimineren bij de verdeling van COVID-19-vaccins.⁶³

GENDER EN DE PANDEMIE

COVID-19 WAS NIET DE GROTE GELIJKMAKER

Gendergelijkheid is de sleutel tot een duurzame wereldwijde wederopbouw naar een rechtvaardigere, meer inclusieve en welvarende samenleving. Vrouwen en meisjes staan nu in de frontlinie van de pandemie, zij moeten het voortouw kunnen nemen bij deze wederopbouw. België moet daarom inspraak garanderen van organisaties die ijveren voor vrouwenrechten en gendergelijkheid en zorgen dat dit ook weerspiegeld wordt in de uitvoering.

De COVID-19-pandemie is niet de grote gelijkmaker gebleken.⁶⁴ Ondanks de talloze discussies wordt opvallend weinig gesproken over hoe de sociale en economische gevolgen vrouwen wereldwijd hard treffen, harder dan mannen.

Bijna 6 op de 10 vrouwen wereldwijd werkt in de informele sector, zonder enige vorm van sociale bescherming of arbeidsrechten. Door de lockdownmaatregelen vielen zij van de ene dag op de andere zonder inkomen. Terwijl miljoenen vrouwen hun baan zagen verdwijnen, moesten ze ook veel meer onbetaalde arbeid voor hun rekening nemen door de extra zorg voor ouderen en kinderen. Uit recente schattingen blijkt dat de pandemie 47 miljoen vrouwen en meisjes extra in extreme armoede zal duwen. Uit prognoses blijkt dat dit aantal pas in 2030 op het niveau van voor de pandemie zal zijn.⁶⁵

800

Vrouwen verloren in 2020 minstens 800 miljard dollar aan inkomsten, meer dan het gecombineerde BBP van 98 landen⁶⁶

Dat geen enkele crisis genderneutraal is, blijkt uit het feit dat 8 op de 10 mensen die door de gevolgen van de klimaatverandering moeten vluchten, vrouwen zijn. En ook van bij het begin van deze pandemie waarschuwden experts voor de impact op vrouwen en meisjes in al hun diversiteit.⁶⁷

COVID-19 is duidelijk niet alleen een test van ons globale gezondheidssysteem. Het is een test van hoe serieus wij rechten nemen. Volgens de VN zette de pandemie een rem op gendergelijkheid en verergerde ze intrafamiliaal en seksueel geweld. Sommige landen maakten misbruik van de crisis om de voorwaarden voor abortus te verstrengen en zagen het aantal kindhuwelijken exponentieel stijgen.⁶⁸ 2020, de 25ste verjaardag van het Beijing Actieplatform, moest een baanbrekend jaar worden voor gendergelijkheid. Alle VN-lidstaten – waaronder België – hadden zich hier tijdens de vierde wereldconferentie over vrouwen in 1995 toe verbonden.⁶⁹ In plaats daarvan dreigt COVID-19 de beperkte vooruitgang van de afgelopen decennia terug te draaien.⁷⁰

België verbindt zich ertoe om gender transversaal op te nemen in ontwikkelingssamenwerking en te zorgen voor middelen voor activiteiten en projecten voor vrouwen en meisjes. Bij het begin

van de COVID-19-pandemie toonde **België** zich solidair met vrouwen en meisjes. Achtenvijftig landen, waaronder ook België, riepen regeringen wereldwijd op om extra aandacht te hebben voor vrouwen en meisjes tijdens deze crisis en prioriteit te geven aan seksuele en reproductieve rechten. In de strategieën van België als antwoord op de sociaal-economische en gezondheidsuitdagingen wordt gender transversaal opgenomen⁷¹, met een aantal voorstellen om versterkt in te zetten op gender.

Maar België mobiliseerde geen extra middelen in de strijd tegen de pandemie. Nochtans zijn extra middelen cruciaal, ook voor gendergelijkheid. Er moet – naast gendermainstreaming – meer ingezet worden op specifieke projecten en programma's die het pad effenen voor meer gendergelijkheid. Transversale integratie (gendermainstreaming) krijgt volgens gegevens van de OESO-DAC meer en meer steun. Toch moeten de DAC-leden nog steeds serieuze inspanningen leveren⁷² voor specifieke acties ter bevordering van gendergelijkheid.

Hoewel de uitgaven voor gender⁷³ toenemen, blijft het ook voor België een uitdaging om middelen te voorzien voor specifieke projecten en programma's. Volgens de laatste cijfers van de OESO DAC-gendermarkers (2019) is 57% van

de Belgische bilaterale gericht op gendergelijkheid; 9% heeft de gelijkheid van mannen en vrouwen als hoofddoel. Het is belangrijk dat ook België extra engagement toont en zich verbindt tot specifieke financiële indicatoren voor gender. Zo moet het zich engageren om 85% van de ontwikkelingssamenwerking toe te wijzen aan de versterking van de gelijkheid van mannen en vrouwen (OESO DAC-gendermarker 1) en 20% van de hulp aan specifieke⁷⁴projecten voor de gelijkheid van mannen en vrouwen (OESO DAC-gendermarker 2). Deze gendermarkers zijn momenteel het enige instrument om de politieke en financiële verbintenissen voor gendergelijkheid in ontwikkelingssamenwerking op te volgen. Nadeel is dat deze markers weinig zeggen over de kwaliteit van de gerapporteerde activiteiten.

Zo leren we uit een eerste kwalitatieve evaluatie van de COVID-19-respons van Enabel in de partnerlanden dat er onverwachte neveneffecten voor gendergelijkheid zijn. Gendergelijkheid is nochtans een strategische doelstelling in de responsstrategie van Enabel voor de pandemie. Enabel sloot in de eerste plaats aan bij de nationale COVID-19-responsplannen van de

landen waarin ze actief zijn, vanuit de veronderstelling dat ze waren uitgewerkt met de behoeften van de begunstigde bevolkingsgroepen als rechthouders in gedachten, en dat ze dus ook oog hadden voor gender. Deze plannen bleken echter niet noodzakelijk te stroken met de prioriteiten van Enabel. Zo benadrukt de nationale respons doorgaans niet dat essentiële diensten, waaronder seksuele en reproductieve gezondheidszorg, moeten gewaarborgd blijven. De meeste inspanningen voor seksuele en reproductieve gezondheid moesten wijken voor de pandemische noodsituatie. Enabel drong er echter van bij het begin van de crisis op aan om essentiële gezondheidsdiensten, zoals gezinsplanning, te behouden en wees op het risico van meer gendergerelateerd geweld. Uit interviews bleek dat de ministeries van Volksgezondheid van de partnerlanden seksuele en reproductieve gezondheidszorg niet noodzakelijk als een essentiële gezondheidsdienst beschouwden. Zo werden in Benin de plannen om de kwaliteit van deze zorg te verbeteren stopgezet om COVID-19-acties mogelijk te maken. Hoewel afstemming op de nationale respons essentieel is, blijft het cruciaal om dit kritisch te doen, zonder afbreuk aan fundamentele rechten.⁷⁵

Wat vraagt 11.11.11?

- België moet prioriteit geven aan de bestrijding van ongelijkheden, in de eerste plaats door ook voor nieuwe of geheroriënteerde interventies een genderanalyse te maken.
- België moet investeren in organisaties die strijden voor vrouwenrechten en gendergelijkheid voor, tijdens en na de huidige crisis, om de best mogelijke diensten te verlenen en om het vertrouwen en de toegang te garanderen voor groepen en mensen in kwetsbare posities. Deze organisaties moeten ook inspraak krijgen in de besluitvorming.
- Er moet steeds rekening gehouden worden met de plaatselijke context, zonder afbreuk te doen aan de fundamentele rechten van mensen.
- België moet zich engageren om 85% van de ontwikkelingssamenwerking toe te wijzen aan de versterking van de gelijkheid van mannen en vrouwen (OESO DAC-gendermarker 1) en 20% van de hulp aan specifieke projecten voor de gelijkheid van mannen en vrouwen (gendermarker 2).

RUIMTE VOOR KRITISCH MIDDENVELD IN DE PANDEMIE

KRIMPENDE CIVIELE RUIMTE NOG MEER ONDER DRUK IN 2020

In 2020 stond de civiele ruimte enorm onder druk als gevolg van de wereldwijde repressieve pandemiemaatregelen. Nochtans is het in deze turbulente tijden cruciaal dat organisaties, bewegingen en individuen een actieve rol kunnen spelen in de samenleving en mee een antwoord formuleren op deze crisis. Ook minister Kitir erkent hun belang. In haar beleidsnota (2020) engageert ze zich expliciet voor concrete maatregelen om de civiele ruimte te behouden en te vergroten en mee te werken aan beschermingsmechanismen voor mensenrechtenverdedigers in nood.

Door de COVID-19-pandemie hebben regeringen wereldwijd beperkende maatregelen doorgevoerd om de volksgezondheid te beschermen. Deze maatregelen hebben als pervers effect dat de civiele ruimte, die in sommige landen al jaren onder druk staat, nog meer krimpt. Bovendien misbruiken overheden in heel wat landen de pandemie om buitenproportionele maatregelen op te leggen.

Zo stelt Civicus in haar recente rapport "State of Civil Society" dat de civiele samenleving in 2020 veeleer een doelwit was tijdens de pandemie dan dat ze werd erkend als een partner in de strijd tegen het virus⁷⁶. Die negatieve trend bleek ook uit de Global Rights Index 2020 van het internationaal vakverbond ITUC (International Trade Union Confederation)⁷⁷ dat de afbraak van het sociaal contract aan de kaak stelt: het aantal schendingen van rechten van werknemers is in zeven jaar niet zo talrijk geweest.

Met repressie worden mensenrechtenverdedigers en sociale bewegingen aangevallen en het werken onmogelijk gemaakt. Internationale media rapporteren geregeld over sancties en buitensporig geweld door leger en politie. Er is sprake van arbitraire detentie, van onder anderen journalisten en media-professionals als een vorm van censuur. Sommige regeringen manipuleren gegevens over de pandemie en verspreiden zelf valse informatie.

Voorbeelden van repressieve praktijken tijdens de pandemie

In **Peru** keurde in 2020 een wet op de politiebepanning goed die het moeilijker maakt om gerechtelijke sancties op te leggen aan politieagenten die verantwoordelijk zijn voor mensenrechtenschendingen. Deze wet opent de weg naar straffeloosheid.

In **Turkije** werden twee journalisten van een lokale nieuwswebsite⁷⁸ gearresteerd nadat ze een artikel hadden gepubliceerd over twee COVID-19-sterfgevallen. Beiden werden vrijgelaten nadat ze waren ondervraagd over hun bronnen en onder druk gezet om het verhaal niet meer te brengen.

In de **Filipijnen** greep de regering-Duterte de noodtoestand aan om een zeer omstreden antiterrorismewet goed te keuren. De wet is een grote bedreiging voor de Filipijnse bevolking in het algemeen en voor mensenrechtenverdedigers in het bijzonder. De definitie van het begrip "terrorisme" is namelijk zo ruim ingevuld dat het risico op misbruik enorm is.

In **Kenia** gingen honderden de straat op om te protesteren tegen het politiegeweld. In het kader van de coronamaatregelen en bij de handhaving van de avondklok doodde de politie al minstens 15 mensen en verwondde er nog veel meer.

De pandemie versnelde een bestaande evolutie, waarbij autoritaire regeringen over de hele wereld steeds meer de aanval inzetten op internetvrijheid en de digitale "civic space". *"State and non-state actors in many countries are now exploiting opportunities created by the pandemic to shape online narratives, censor critical speech, and build new technological systems of social control"*, stelt ook de ngo Freedom House.⁷⁹

Dergelijke aanvallen kunnen vele vormen aannemen: opgelegde internet black-outs om te voorkomen dat demonstranten tijdens protesten met elkaar kunnen communiceren en onderling coördineren; de arrestatie van of fysieke aanvallen op prominente bloggers; nieuwe wetgeving die vrijheid van meningsuiting online censureert; het onder druk zetten van sociale media-platformen om inhoud te verwijderen die kritisch is over regeringsacties. Een open digitale ruimte is nochtans essentieel om overheidsrepressie en ernstige mensenrechtenschendingen te documenteren. Door deze repressie kunnen autoritaire regeringen rechtenschendingen verdoezelen.

Veel groepen uit het maatschappelijk middenveld verzetten zich tegen dit "digitale autoritarisme". In de woorden van de Libanese ngo SMEX: *"Tien jaar na (de Arabische Lente) zijn er in onze regio meer pleitbezorgers van digitale rechten dan ooit tevoren. Nieuwe generaties worden zich steeds meer bewust van en zetten zich steeds actiever in voor de bescherming en verdediging van onlineruimten."* In augustus 2021 sloegen een aantal digitale mensenrechtenorganisaties in de MENA-regio de handen in elkaar, en richtten de "Arab Alliance for Digital Rights" op.⁸⁰

Minister Kitir besluit terecht in haar beleidsverklaring en -nota (2020) dat zowel in België als in de partnerlanden het middenveld een sleutelrol speelt als motor van maatschappelijke verandering en dat net deze actoren voor een bijzondere uitdaging staan in de coronacrisis. Deze expliciete erkenning en haar engagement om de krimpende ruimte voor het middenveld te verdedigen zijn een stap in de goede richting. Het blijft afwachten hoe deze beleidsfocus structureel wordt opgenomen in het Belgisch buitenlands beleid en welke initiatieven opgestart worden in de huidige regeerperiode.

Wat vraagt 11.11.11?

- België maakt van de civiele ruimte een strategische prioriteit in de Belgische diplomatie en het ontwikkelingsbeleid en heeft daarbij aandacht voor een beleidsoverschrijdende aanpak, bijvoorbeeld via een interdepartementale werkgroep die de Belgische civiele-ruimtestrategie opvolgt en indien nodig bijstuurt.
- België werkt initiatieven uit om mensenrechtenverdedigers wereldwijd en in het bijzonder vrouwelijke mensenrechtenverdedigers te beschermen. Goede praktijkvoorbeelden zoals het Shelter City Initiative kunnen hiervoor als inspiratie dienen.
- België garandeert zowel in als buiten de EU de bescherming van mensenrechten, onder meer door tools

zoals het gezamenlijke EU-actieplan inzake mensenrechten en democratie 2020-2024 nauwgezet uit te voeren. Ook het federale parlement en het Europese parlement kunnen een rol spelen door nieuwe initiatieven te ondersteunen, waaronder resoluties en noodresoluties, in gevallen waar de civiele ruimte acuut onder vuur ligt.

- België en zijn vertegenwoordiging wereldwijd onderhouden nauwe contacten met middenveldactoren in en buiten België en organiseren gestructureerd en systematisch een dialoog. België heeft hierbij bijzondere aandacht voor actoren die zich inzetten voor gendergelijkheid.

2

HET BELANG VAN WERELDWIJDE HERVERDELING

Rechtvaardigheid betekent investeren en scheefgetrokken situaties stopzetten. Wat nodig is, is een economisch rechtvaardig systeem voor alle landen.

Globale uitdagingen vragen globale antwoorden. Met de nodige financiering. Dit betekent investeren met publieke middelen in publieke diensten, zoals onderwijs en sociale bescherming. Maar net zo belangrijk is een halt toeroepen aan de miljarden die vandaag wegvloeien uit lage- en middeninkomenslanden. Dit moet wijken voor een economisch rechtvaardig systeem.

We staan voor grote internationale uitdagingen: de klimaatcrisis, ongelijkheid, gedwongen migratie, geweld en conflict, schuldenlast. De noden zijn de voorbije decennia nog nooit zo groot geweest. De pandemie stelt dit op scherp. De VN spreekt in een recent rapport van de ergste recessie in 90 jaar, waarbij mensen in kwetsbare contexten disproportioneel hard worden getroffen.

120

114 miljoen banen gingen verloren. 120 miljoen mensen zijn teruggevallen in extreme armoede⁸¹

Om deze uitdagingen aan te pakken zijn **ook financiële middelen** nodig. De financieringskloof – het verschil tussen de noden om de duurzame ontwikkelingsdoelen te behalen en de beschikbare middelen – is er in 2020 alleen maar groter op geworden. De OESO schat dat deze kloof zal toenemen van 2.500 tot 4.200 miljard dollar⁸². Volgens het IMF hebben lage-inkomenslanden jaarlijks 200 miljard dollar extra nodig tot aan 2025, enkel en alleen al voor de heropbouw post-pandemie, en nog eens jaarlijks 250 miljard dollar extra om het economisch herstel te bespoedigen⁸³.

11.11.11 is ervan overtuigd dat het

enige antwoord hierop is: **meer internationale solidariteit**. Want globale uitdagingen stoppen niet aan de grenzen. Dus onze antwoorden erop doen dat beter ook niet. Enkel door samen te werken kunnen we ongelijkheid en armoede een halt toeroepen.

Meer internationale solidariteit betekent dat de lasten gelegd worden op de schouders die ze kunnen dragen. Naast de rol die private financiering kan spelen, verwachten we van de rijke landen dat ze investeren met publieke middelen in duurzame veranderingen, met name via **officiële ontwikkelings samenwerking en internationale klimaatfinanciering**. Deze financieringsstromen, die voor een groot stuk bestaan uit publieke middelen, zijn een belangrijk deel van het antwoord op de financieringskloof. Ze garanderen mee basisrechten zoals de toegang tot een waardige baan, basisgezondheidszorg en weerbaarheid tegen de klimaatcrisis voor iedereen. Het is geen kwestie van liefdadigheid maar van rechtvaardigheid.

Maar geld alleen volstaat niet. Niet alleen omdat deze stromen vandaag veel te beperkt zijn – voor ODA gaat het voor 2020 om iets meer dan 160 miljard dollar. Ook omdat we moeten kijken naar **de oorzaken van deze financieringskloof**. De situatie is zo scheefgetrokken door de schade die het beleid van de meest welvarende en machtigste landen heeft toebracht. In een ver (koloniaal) verleden, maar ook

vandaag. Die schade is een van de – zo niet de voornaamste – grondoorzaken van onrechtvaardigheid en ongelijkheid in onze wereld. Dan hebben we het over de miljarden euro's die wegstromen uit lage- en middeninkomenslanden via belastingparadijzen en onrechtvaardige fiscaliteit, oneerlijk handelsbeleid, roofbouw op grondstoffen of on(der)betaalde arbeid.

Deze verliezen zijn het gevolg van beleidsbeslissingen, vaak genomen door rijke landen. Zo zitten economisch rijkere en machtigere landen doorgaans aan de beslissingstafel, of het nu over internationale gesprekken over schuldverlichting gaat, onderhandelingen over het internationale belastingsysteem, handel of klimaat. Ook op het vlak van ontwikkelings samenwerking bepaalt een rijke club landen de spelregels.

Het antwoord op de financieringskloof is met andere woorden tweeledig. Enerzijds moet er geïnvesteerd worden met publieke middelen en de ambities vandaag schieten daarbij ruim tekort. Maar anderzijds moet de omgekeerde herverdeling die gaande is, namelijk de miljarden die wegstromen uit lage- en middeninkomenslanden, even hoog op de politieke agenda staan. Alleen wanneer de grondoorzaken van ongelijkheid op het vlak van middelen en macht aangepakt worden, kan er sprake zijn van rechtvaardigheid. Zo niet riskeren de essentiële publieke investeringen in publieke diensten door rijke landen vooral liefdadigheid te blijven.

EEN EINDE AAN STRUCTURELE ONRECHTVAARDIGHEID

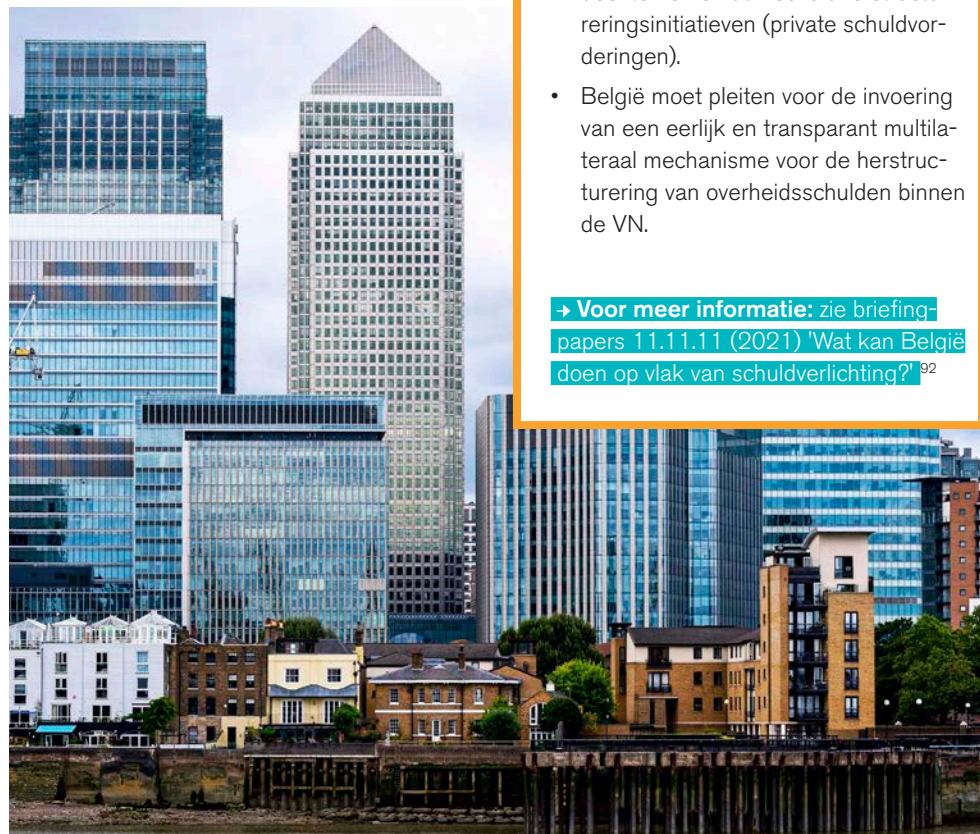
SCHULDVERLICHTING MOET NIEUWE 'LOST DECADE' VOORKOMEN

De schuldgraad van de armste landen nam al voor corona zorgwekkende proporties aan. Daar kwam een zware economische schok bovenop. Schuldverlichting is noodzakelijk opdat lage-inkomenslanden niet moeten kiezen tussen het aflossen van schulden en overheidsuitgaven voor publieke diensten. Hoewel België het probleem erkent, blijven concrete maatregelen voorlopig uit.

Geld lenen is een erg belangrijk instrument voor lage- en middeninkomenslanden om publieke uitgaven te kunnen doen, zeker zolang belastinginkomsten beperkt blijven door onder andere internationale belastingontwijking en -concurrentie. Maar wanneer leningen worden aangeboden tegen woekervoorwaarden of wanneer ze onhoudbaar worden, bijvoorbeeld in crisistijden, brengen ze de financiering van publieke diensten in gevaar. Bepaalde landen moeten dan kiezen tussen het terugbetalen van hun schulden en uitgaven voor publieke dienstverlening zoals gezondheidszorg.

Om na de pandemie het risico op een 'lost decade'⁸⁴ voor landen met hoge armoede te vermijden, is een internationale ambitieuze inspanning voor schuldverlichting cruciaal, en kredietverleners maken daar deel van uit⁸⁵. Maar de maatregelen die in 2020 op internationaal niveau op poten gezet werden zijn ruimschoots onvoldoende. Wat er werd afgesproken⁸⁶, is slechts een uitstel van betaling en geen annulering en dat voor een erg beperkt deel van de schulden van alleen de landen met de laagste inkomens.⁸⁷ Het gaat om slechts 1,66%⁸⁸ van de in 2020 door alle ontwikkelingslanden verschuldigde terugbetalingen. Bovendien maken de Wereldbank en het IMF geen deel uit van dit moratorium en ook de private schuldeisers worden alleen op vrijwillige basis uitgenodigd om deel te nemen.

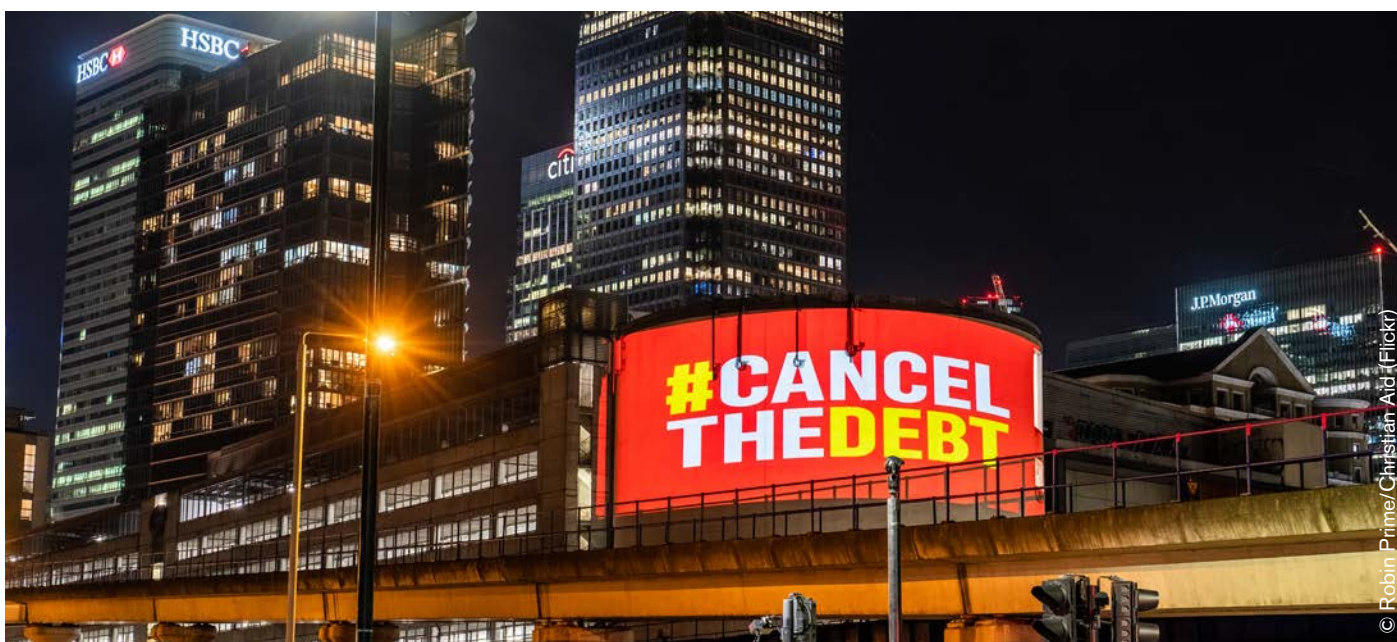
België lijkt het probleem van overmatige schuldenlast te beseffen. De beleidsnota van de minister van Ontwikkelingssamenwerking stelt dat er nood is aan een verdieping en verbreding van de huidige aanpak zoals internationaal overeengekomen, want een tijdelijk uitstel van betaling voor een beperkt aantal ontwikkelingslanden volstaat niet. In de beleidsverklaring klinkt het verder dat schuldkwijtschelding een plaats heeft in de brede mix van ontwikkelingsfinanciering.⁸⁹ Tot nog toe zien we geen initiatieven van België die verdergaan dan deelname aan het beperkte moratorium en kunnen we niet echt spreken van een verdieping en verbreding noch van enige vorm van schuldkwijtschelding.

Wat vraagt 11.11.11?

- België doet een kwijtschelding van alle Belgische opgeschorte vorderingen van 2020 en de vorderingen voor 2021⁹⁰ en voert een transparante audit uit van alle uitstaande bilaterale schuld (bilaterale schuld aan België).
- België moet pleiten voor een kwijtschelding van de schuldbetalingen voor 2020⁹¹ en 2021 aan multilaterale crediteurs (multilaterale schuldvorderingen).
- België moet onderzoeken op welke manier financiële instellingen actief in België verplicht kunnen worden om deel te nemen aan schulderstructureringsinitiatieven (private schuldvorderingen).
- België moet pleiten voor de invoering van een eerlijk en transparant multilateraal mechanisme voor de herstructurering van overheidsschulden binnen de VN.

→ Voor meer informatie: zie briefingpapers 11.11.11 (2021) 'Wat kan België doen op vlak van schuldverlichting?'⁹²

Belgische banken maken winst op schulden van landen met de laagste inkomens in volle crisis

Het afgelopen decennium nam het aandeel schulden aan private kredietverleners in de schuldenlast van lage-inkomenslanden, in verhouding tot de schulden aan andere overheden en multilaterale instellingen, sterk toe. Dit brengt nieuwe problemen met zich mee. De vaak hoge intresten op dit type leningen en het feit dat schulden van die landen aan private crediteurs vaak aan elke transparantie ontsnappen en complex in elkaar zitten, zijn enkele factoren die vooral in tijden van crisis zwaar doorwegen. Private schuldeisers hebben zo de facto een grote macht over deze landen. Bovendien handelen private crediteurs als *freeriders* omdat ze zelf geen schuldverlichtingsinspanningen leveren in tijden van crisis, maar wel profiteren van de (erg beperkte) verlichtingsinitiatieven van andere schuldeisers.

Ook financiële instellingen actief in België spelen hun rol in het verstrekken van leningen aan lage-inkomenslanden. Banken als BNP Paribas en Deutsche Bank *investeren* in obligaties én kopen obligaties op om later door te verkopen (*onderschrijven* van obligaties). Zeker voor *onderschrijvingen* was het aandeel van deze twee banken significant het voorbije pandemiejaar. Voor partnerland van de Belgische ontwikkelingssamenwerking Marokko bedroeg dat aandeel zelfs 25%. Wat betreft de *investeringen* in obligaties vormt het “Belgisch” aandeel, met onder andere ook de financiële instellingen Degroof Petercam, Candriam en KBC Group, een van de vele kleinere landen naast middenmootlanden en enkele landen wier financiële instellingen een groter aandeel hebben. Maar ook hier zijn er specifieke landen waar dat ‘Belgisch’

aandeel al snel klimt, zoals voor het Belgische partnerland Benin (9,2%). Hoewel België dus niet de grootste speler is op de financiële markten, hebben ‘onze’ banken wel degelijk hun plaats in de complexe schuldstructuur met de bijna eindeloze lijst kredietverleners van landen met de laagste inkomens. Hoe groot die plaats is hangt af van land tot land en van obligatie-uitgifte tot obligatie-uitgifte.

De internationale politieke antwoorden op de vraag naar schuldverlichting die er kwamen tijdens de crisis, zijn minimaal, net zoals de inspanningen van België. Het is dan ook des te problematischer dat private crediteurs zelfs niet verplicht worden om deel te nemen aan die zeer beperkte initiatieven die wel in het leven werden geroepen. In het kader van de Len-tevergaderingen van het IMF en de Wereldbank merkten

minister van Ontwikkelings-samenwerking Meryame Kitir en minister van Financiën Vincent Van Peteghem op dat het grootste deel van de schulden in handen is van de private sector. Het is cruciaal dat beide ministers meer doen dan vaststellen. De coronacrisis heeft duidelijk aangetoond dat landen niet kunnen rekenen op de *goodwill* van private crediteurs. Het is daarom cruciaal dat de Belgische overheid onderzoekt hoe financiële instellingen actief in België verplicht kunnen worden om deel te nemen aan schuldherstructureringsinitiatieven.

Voor meer informatie zie: 11.11.11. (2021) “Koste wat het kost? Een analyse van de schulden van landen in het Zuiden aan Belgische financiële instellingen”⁹³

***

OFFICIËLE ONTWIKKELINGSSAMENWERKING: GEEN REDEN TOT FEESTEN

RIJKE LANDEN, HET MAG AMBITIEUZER

Hoge-inkomenslanden blijven ver achter op de beloofde middelen voor ontwikkelingssamenwerking. Er was in 2020 geen reden tot vieren, vijftig jaar na het engagement om 0,7% van het BNI te besteden aan ODA.

De OESO-DAC kraaide victorie over de **wereldwijde officiële ontwikkelingssamenwerking (ODA) in 2020**. Een ongekend hoogtepunt⁹⁴, en dit zowel in percentage als in absolute cijfers. Het positieve nieuws is dat ODA inderdaad lijkt stand te houden in tijden van crisis. Dat is trouwens niet de eerste keer. Dit was ook het geval bij de financiële crisis in 2008. Het hangt dus vooral af van de politieke keuzes die worden gemaakt⁹⁵, niet van de aard van de crisis. Wel is het belangrijk deze cijfers in perspectief te plaatsen.

0,32%

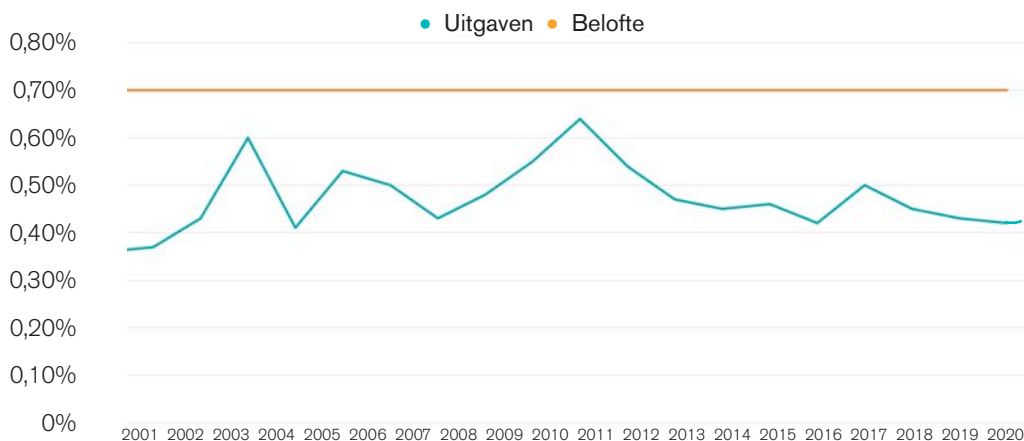
Internationale ODA 2020 in % van BNI⁹⁶: 0,32%, minder dan de helft van wat beloofd is

Eerst en vooral staat dit resultaat **mijlenver af van wat beloofd is**. In 2020 was het vijftig jaar geleden dat rijke landen beloofden 0,7% van hun BNI te herverdelen via ontwikkelingssamenwerking. Wat een mijlpaal op het vlak van internationale solidariteit had moeten zijn, werd een verjaardag in mineur. Oxfam berekende dat de ontvangende landen al 5.300 miljard dollar misliepen⁹⁷. Alleen al voor 2020 zou dit 190 miljard dollar extra geweest zijn. Meer dan genoeg voor de lage-inkomenslanden om hun hele bevolking in te enten tegen COVID-19 en basisonderwijs voor iedereen te garanderen, aldus Oxfam⁹⁸. Rijke landen moeten dan ook dringend hun belofte nakomen. België heeft in het nieuwe regeerakkoord (2020) een bindend groeipad aangekondigd om tegen 2030 aan de beloofde 0,7% te komen. Dit engagement moet zo snel mogelijk worden waargemaakt. Voor 2021 werd alvast geen groei voorzien.

Ten tweede verdwijnen deze cijfers in het niets wanneer je ze afzet tegen de **relancemaatregelen die nationale overheden nemen in eigen land**. In 2020 besteedden de leden van de OESO-DAC 8,4 miljard dollar meer aan ontwikkelingssamenwerking dan in 2019. Dit komt overeen met een twintigste van een procent (0,05%) van de 16.000.000.000.000 dollar aan fiscale maatregelen die nationale regeringen namen om de pandemie in eigen land aan te pakken⁹⁹.

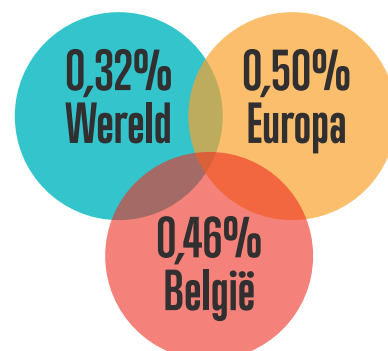
Tot slot sluiten we met deze cijfers volledig onze ogen voor **andere herverdelingsvraagstukken**. Een van de voorbeelden is de schuldenproblematiek.

Belgische ODA als percentage van het BNI

Bron: OESO DAC

Officiële ontwikkelingsamenwerking in 2020 (% van BNI)

Belgische ODA in 2020

	2019	2020
Absolute cijfers	1907,76 miljoen euro	2005,86 miljoen euro
% t.a.v. BNI	0,40%	0,46%
'Echte ODA' ¹⁰⁰	0,37%	0,43%

Wat valt op?

- **Stijging in absolute cijfers:** Deze kan worden gerelativeerd, aangezien zij volgt op een daling met 10% van het BNI. De stijging is ook niet COVID-19-gerelateerd. De Belgische ontwikkelingssamenwerking maakte **geen nieuwe middelen vrij voor ondersteuning in het kader van de pandemie**. Bovendien blijft België onder het Europese gemiddelde van 0,5%.
- **Opvallende stijgers tegenover 2019¹⁰¹:**
  - **Multilaterale ontwikkelingssamenwerking**, meer bepaald de bijdragen aan de Wereldbank en regionale ontwikkelingsbanken. Het gaat om in het verleden vastgelegde bijdragen¹⁰², **een voorspelde toename van de middelen** dus.
  - **Humanitaire samenwerking** van 169,87 naar 192,3 miljoen euro, **een stijging als gevolg van de COVID-19-crisis**¹⁰³. De totale humanitaire uitgaven stijgen tot bijna 200 miljoen euro, als we ook een uitgave van 7 miljoen euro via de budgetallocatie "maatschappijopbouw" (die onder de gouvernementele samenwerking valt) meertellen¹⁰⁴. Het gaat om een uitgave die ook humanitaire samenwerking als 'topsector' toegewezen kreeg¹⁰⁵. **Daarmee komt de humanitaire samenwerking bijna op dezelfde hoogte als de gouvernementele samenwerking** (211 miljoen).
  - **Vlaamse ontwikkelingssamenwerking** van 51,7 miljoen naar 67,6 miljoen. Het Vlaamse departement geeft zelf aan dat dit **geen structurele toename** is. Voor 2021 wordt alweer een daling verwacht¹⁰⁶.
- **Opvallende dalers tegenover 2019:**
  - **Gouvernementele samenwerking, meer bepaald Enabel**, daalt van een gemiddelde van 170 miljoen euro aan uitgaven naar 140 miljoen euro in 2020. De voornaamste reden is de lange periode van lopende zaken waarin geen nieuwe portefeuilles met de partnerlanden konden worden onderhandeld. Maar ook de pandemie vergemakkelijkte de zaak niet, net als de politiek moeilijke situatie in een aantal landen zoals Mali.

Voor de niet-gouvernementele actoren blijft de situatie stabiel en worden gemaakte beloftes nagekomen.

Wat vraagt 11.11.11?

- **België legt een structurele stijging van het budget ontwikkelingssamenwerking in absolute cijfers vast** om het bindend groeipad naar de 0,7% uit het regeerakkoord waar te maken.
- België waakt over het **belang van structurele ontwikkelingssamenwerking**. Stijgende humanitaire noden moeten geleefd worden, maar ook de structurele ontwikkelingssamenwerking die focust op de lange termijn en de grondoorzaken van armoede en ongelijkheid, is noodzakelijk.
- **Onze regering laat uitgaven zoals de opvang van vluchtelingen** in de berekening van de Belgische ODA **uitdoven**. Volgens de OESO-DAC kan dit aangerekend worden, maar deze uitgaven dragen niet structureel bij aan de strijd tegen armoede en ongelijkheid. Hetzelfde geldt voor schuldkwijtscheldingen.

INTERNATIONALE KLIMAATFINANCIERING: HET PAD VAN GEBROKEN BELOFTES

BELGIË ONTLOOPT VERANTWOORDELIJKHEID TEGENOVER KWETSBARE LANDEN

Na tien jaar is er nog steeds geen sprake van de noodzakelijke stijging in de Belgische bijdrage aan de internationale klimaatfinanciering. Bovendien liep eind 2020 het Belgische engagement af en kwam er geen duidelijkheid over wat volgt.

2020 moest een belangrijk klimaatjaar worden. Het was de eerste keer sinds het Akkoord van Parijs (2015) dat alle landen nieuwe klimaatplannen moesten indienen en er was de deadline voor de internationale doelstelling om jaarlijks 100 miljard dollar te voorzien voor aanpassing en koolstofarme ontwikkeling in lage-inkomenslanden. COVID-19 stak daar een stokje voor: de klimaatop in Glasgow (COP26) werd uitgesteld en in het verlengde daarvan deemsterde ook de aandacht voor de internationale klimaatvraagstukken weg.

Maar de urgentie verdween niet. Van de uitstootvermindering die we zagen tijdens de wereldwijde lockdowns is ondertussen geen sprake meer. 2020 was het warmste jaar ooit gemeten en de gevolgen daarvan laten zich vooral voelen in lage-inkomenslanden. Het zijn ook die landen die de zwaarste economische gevolgen voelen van de pandemie. Internationale klimaatfinanciering is dus

essentieel voor een mondiale wederopbouw in lijn met de klimaatdoelstellingen.

België zou 50 miljoen euro per jaar bijdragen¹⁰⁷, ofwel 0,06% van de internationale doelstelling. Veel te weinig en bovendien geen stijging zoals internationaal afgesproken. Het was daarom uitkijken naar een nieuw engagement eind 2020. 11.11.11 vraagt al jaren dat België een groeipad uittekent naar een billijke bijdrage aan de internationale doelstelling: minstens 500 miljoen euro per jaar¹⁰⁸. Maar ons land maakte geen gebruik van de virtuele klimaatop op de vijfde verjaardag van het Akkoord van Parijs om een nieuw engagement te formuleren.

Toch beweegt er iets. In het federale regeerakkoord van september 2020 engageert de regering zich tot een stijgende bijdrage aan de internationale klimaatfinanciering die losstaat van het ontwikkelingsbudget. Dat laatste is zeer

belangrijk, want de praktijk toont aan dat de Belgische bijdrage aan de internationale klimaatfinanciering tot nu toe voor het grootste deel wél uit die middelen komt (*zie inzet*). Op die manier zijn er geen extra middelen voor de steeds groter wordende uitdagingen in de lage-inkomenslanden. Een echte stijging en een verdere concretisering van het engagement in het regeerakkoord laten voorlopig op zich wachten.

Op internationaal niveau tonen de projecties – officiële cijfers zijn nog niet beschikbaar – dat de 100-miljard doelstelling niet behaald werd in 2020. Bovendien berekende Oxfam dat de middelen overgerapporteerd worden¹⁰⁹. De klimaatop in Glasgow in 2021 wordt een zeer belangrijk moment voor donorlanden om hun engagement voor de internationale klimaatfinanciering te bevestigen. Het uitblijven van een dergelijk engagement zou het behalen van de klimaatdoelstellingen sterk bemoeilijken.

Belgische klimaatfinanciering in 2019 en 2020¹¹⁰

	2019	2020 (indicatief ¹¹¹)
Federaal	73,5 miljoen euro	50,2 miljoen euro
Vlaanderen	15,5 miljoen euro	26,6 miljoen euro
Wallonië	9,5 miljoen euro	9,3 miljoen euro
Brussel	1,2 miljoen euro	2,1 miljoen euro
TOTAAL	99,7 miljoen euro	88,15 miljoen euro

Wat valt op?

- België schommelt gewoonlijk rond 100 miljoen euro, maar duikt daar voor 2020 onder. De **sterke daling in de federale bijdrage** wordt gedeeltelijk gecompenseerd door een **stijging van de Vlaamse uitgaven**. Deze inhaalbeweging van Vlaanderen is zeer welkom.
- Het totaalbedrag is meer dan de beloofde 50 miljoen euro, maar met de kanttekening dat het grootste deel van de financiering **niet-additioneel** is: in 2019 werd 99% ook gerapporteerd als ODA, die zelf ruim onder de 0,7%-doelstelling blijft.
- **De focus lag in 2019 op financiering voor aanpassing**; dat is belangrijk gezien er mondiaal te weinig middelen voor beschikbaar zijn^{112,113}.

Hoe ver staat het met het engagement in het federale regeerakkoord?

- In de begroting van 2021 is sprake van **12 miljoen euro** additionele klimaatfinanciering, een engagement dat bevestigd werd door de ministerraad in juni 2021¹¹⁴. Positief is dat dit een gedeelde verantwoordelijkheid is van de ministers van Ontwikkelingssamenwerking en Klimaat. Een minder goede zaak is het bedrag: dat is ver verwijderd van de noodzakelijke, drastische stijging van middelen.
- Minister Kitir kondigde een **klimaatspecifiek programma in de Sahel** aan van 50 miljoen euro gespreid over 5 jaar. De Sahel is een hotspot op het vlak van klimaatimpact en dus een relevante keuze. Tegelijk betekent dit een keuze voor bilaterale projecten. Dit komt niet tegemoet aan het engagement om van het Green Climate Fund het belangrijkste instrument te maken.
- Minister Kitir geeft aan dat ze de federale bijdrage verhoogt naar **100 miljoen euro per jaar**¹¹⁵. Dat is een reële stijging. Het is nog niet duidelijk op welke manier dit zal gebeuren en welke garanties er zijn dat deze middelen niet zullen wegeen op het budget dat beschikbaar is voor andere uitdagingen.

Wat vraagt 11.11.11?

- België moet bijdragen aan een structurele stijging van de internationale klimaatfinanciering; een groeipad met duidelijkheid over hoeveel financiering er in de komende jaren via welke kanalen besteed wordt, inclusief een stijging van financiering via de internationale klimaatfondsen.
- België moet zo snel mogelijk en ten laatste voor de klimaatop in Glasgow (november 2021) een nieuw engagement formuleren op internationaal niveau voor de periode 2021-2025.
- De financiering moet additioneel zijn, en mag dus niet wegeen op het ontwikkelingsbudget. Innovatieve financieringsbronnen gebaseerd op het principe 'de-vervuiler-betaalt' kunnen hier een belangrijke rol spelen.

3

INTERNATIONALE SOLIDARITEIT: BRUGGEN TUSSEN DE EILANDEN

Complexe globale uitdagingen vragen om een gezamenlijke aanpak, met alle actoren, op alle beleidsdomeinen.

We kunnen de globale uitdagingen van vandaag niet aanpakken zonder een allesomvattende aanpak. Samen met alle actoren, elk vanuit de eigen expertise, en op alle beleidsdomeinen. Dit kan een goed huwelijk worden, zolang alle partners de juiste doelstellingen vooropzetten.

Ontwikkelingssamenwerking pakt armoede en ongelijkheid aan. Voor 11.11.11 is dit geen verhaal van gunsten, maar van rechten, verankerd in internationale, Europese en Belgische wetten en verdragen. Met de duurzame ontwikkelingsdoelen die werden afgesproken in 2015 en in datzelfde jaar het klimaatverdrag van Parijs, dringt steeds meer door dat we **complexe uitdagingen gezamenlijk moeten aanpakken**. In die zoektocht naar samenwerking en complementariteit moeten dan wel de strijd tegen armoede en ongelijk als doelstellingen naar voor worden geschoven.

Zo is er het huwelijk tussen **migratie en ontwikkelingssamenwerking**. 11.11.11 waarschuwt al langer voor de instrumentalisering van ontwikkelingssamenwerking om migratie te stoppen. De laatste jaren zagen we projecten gefinancierd met Europese ontwikkelingsbudgetten steeds verder afschuiven van ontwikkelingsdoelstellingen. 11.11.11 trok meermaals aan de alarmbel over restrictieve projecten van migratiemanagement in landen als Libië en Niger. Maar ook in België koppelden het Vlaamse regeerakkoord (2019)¹¹⁶ en het vorige federale regeerakkoord (2014)¹¹⁷ expliciet ontwikkelingssamenwerking aan de beheersing van migratiestromen. Het is dan ook goed te lezen dat de nieuwe federale regering zich expliciet uitspreekt tegen deze instrumentalisering van ontwikkelingssamenwerking voor migratiedoelen.

Toch heeft ontwikkelingssamenwerking wel degelijk een cruciale rol te spelen in de context van migratie. Alleen dienen de juiste prioriteiten voor ogen te worden gehouden, zoals werken op de economische en andere grondoorzaken van migratie zodat migreren op termijn een keuze wordt in plaats van een noodzaak.

Een ander huwelijk is er eentje tussen drie partners: **humanitaire samen-**

werking, structurele ontwikkelings-samenwerking en vredesopbouw.

Vanuit de realiteit van fragiele contexten of langdurige conflicten is het eens te meer duidelijk dat we ieder van op ons eiland geen duurzame resultaten kunnen boeken. Maar ook hier geldt: de strijd tegen armoede en ongelijkheid zijn het uitgangspunt. De lokale bevolking centraal zetten is een van de sleutels voor kans op slagen in de zoektocht naar duurzame veranderingen.

KANSEN EN RISICO'S VAN DE 'TRIPLE NEXUS'

OF HOE HUMANITAIRE, STRUCTURELE ONTWIKKELINGSSAMENWERKING EN VREDESOPBOUW KUNNEN SAMENGAAN

In vele conflicten hebben rijke en machtige landen op een impliciete of expliciete manier een verantwoordelijkheid. Humanitaire of structurele ontwikkelingssamenwerking van westerse donoren gaat vaak hand in hand met wapenleveringen aan strijdende partijen. De eigen verantwoordelijkheid onder ogen zien en ernaar handelen, is een noodzakelijk deel van de oplossing. Een ander deel is tussenkomen in fragiele of conflictsituaties zelf, maar dat heeft weinig zin als externe actoren, zoals donoren of ngo's geïsoleerd optreden. De samenhang tussen humanitaire samenwerking, structurele ontwikkelingssamenwerking en vredesopbouw, of de zogenaamde 'triple nexus', kan nodig zijn. Om deze aanpak te doen slagen is lokaal eigenaarschap cruciaal.

De SDG's beloven "niemand achter te laten". Maar mensen die zich in aanhoudende crisissen bevinden, blijven vaak het verst achter. Armoede, kwetsbaarheid en conflicten concentreren zich bovendien steeds meer op dezelfde plaatsen. Wanneer de systemische oorzaken van crisissen niet worden aangepakt, worden de humanitaire behoeften ernstiger en langduriger, met een toenemend aantal landen dat jaar na jaar humanitaire hulp ontvangt. Meer dan de helft van de mensen in extreme armoede in de wereld leeft in landen die een aanhoudende crisis doormaken. En al voor de wereldwijde pandemie werd verwacht dat tegen 2030 twee derde van de armen in fragiele en door conflicten getroffen gebieden zou wonen.¹¹⁸

Meer dan ooit is doeltreffende actie nodig om de diepere oorzaken van humanitaire crisissen aan te pakken. Eerst en vooral is er behoefte aan een **coherent beleid voor ontwikkeling**, waarbij andere beleidsdomeinen niet tegenwerken wat er met ontwikkelingssamenwerking wordt beoogd, namelijk de aanpak van armoede en ongelijkheid. Daarnaast is een **samenhangende en veelzijdige respons** noodzakelijk, waarbij onmiddel-

lijke noodhulp wordt gecombineerd met investeringen om de lokale expertise en capaciteit te versterken en zo crisissen te voorkomen en het hoofd te bieden, en de vrede op de middellange tot lange termijn te handhaven. Er is een groeiende beleidsconsensus over de noodzaak om de synergiën tussen humanitaire, ontwikkelings- en vredesacties te versterken en zo te komen tot **duurzame oplossingen voor aanhoudende crisissen**. Ook minister Kitir wijst in haar beleidsnota (2020) op het belang van zo'n 'triple nexus', met een focus op het weerbaarder maken van mensen.

Het is in deze context dat de OESO-DAC aanbevelingen geeft voor meer versterkte samenwerking, programmering en financiering binnen de zogenaamde 'triple nexus'¹¹⁹. 11.11.11 ziet in deze aanbevelingen zowel **kanzen** als risico's. Zo biedt de nexus mogelijkheden voor een conflict- en gendergevoelige aanpak die meer samenwerking, complementariteit en coherentie kan stimuleren tussen verschillende actoren. De nadruk kan dan liggen op de grondoorzaken van conflict- en fragiele situaties en de zoektocht naar duurzame veranderingen. Dit houdt ook een debat in over de praktische modalitei-

teiten, zoals de behoefte aan flexibele en meerjarige financiering. Maar er zijn ook **risico's en uitdagingen** verbonden aan een nexusbenadering. Het gevaar bestaat dat de vredescomponent te eng wordt ingevuld en beperkt tot de afwezigheid van direct geweld ('negatieve vrede'). Dit terwijl een positieve invulling van vrede noodzakelijk is, waarbij de grondoorzaken van een conflict worden aangepakt, inclusief en van onderuit, en waarbij het sociaal weefsel wordt hersteld. Ook loert het gevaar dat ontwikkelingssamenwerking geïnstrumentaliseerd wordt voor eigen veiligheidsdoelstellingen of dat de humanitaire principes¹²⁰ zoals onpartijdigheid bedreigd worden.

Uit een recente analyse van 11.11.11 blijkt dat **betekenisvolle betrokkenheid van lokale actoren** cruciaal is voor het welslagen van een nexusaanpak¹²¹. Dit lijkt een evidentie en toch blijkt dat er nog te vaak gekozen wordt voor een top-downaanpak¹²². Er is bijvoorbeeld nog weinig vooruitgang op het vlak van financiering; minder dan 1% van de humanitaire middelen komt rechtstreeks terecht bij lokale organisaties¹²³. Bovendien is er nog te vaak een focus op zogenaamde "capaciteitsversterking"

van lokale organisaties, waarbij onvoldoende rekening wordt gehouden met de aanwezige expertise en kennis op lokaal niveau. Lokale organisaties hebben vaak een veel betere kijk op de realiteit¹²⁴. Dat lokaal leiderschap gebruiken en stimuleren is cruciaal. Daarnaast zijn ook innovatieve verantwoordings- en feedbackmechanismen nodig, waardoor lokale bevolkingsgroepen bijvoorbeeld klacht kunnen indienen, evenals betekenisvolle participatiemechanismen van bij de aanvang.

→ Voor meer info: zie 11.11.11 (2021) Triple nexus. How humanitarian development and peace actors can work together.¹²⁵

Wat vraagt 11.11.11?

- België waakt bij de implementatie van een triple-nexusaanpak over het overkoepelende principe van **beleidscoherentie voor ontwikkeling**. België kiest daarbij voor een **structurele aanpak op de lange termijn** met prioritare aandacht voor preventie, het aanpakken van de diepere oorzaken van conflicten en vredesopbouw.
- België ontwikkelt de nodige mechanismen die een **betekenisvolle betrokkenheid van lokale actoren garanderen** bij de uitwerking, uitvoering en evaluatie van triple-nexusprojecten en programma's, en garandeert daarbij ook een **gendersensitieve aanpak en een positieve invulling van de pijler vrede**¹²⁶.
- België identificeert een beperkt aantal **pilootlanden** waar de triple-nexusbenadering verder getest en geëvalueerd wordt aan de hand van een concreet actieplan. De administratie investeert hiervoor ook in de **interne capaciteit en expertise**.
- België maakt de nodige middelen vrij voor **lokale triple-nexusonderzoeksprojecten**, die in kaart brengen wat wel en niet werkt in een specifieke context, en ondersteunt de deelname van vertegenwoordigers van het lokale middenveld en lokale gemeenschappen aan **internationale besluitvormingsprocessen** over de triple nexus (bv. op het niveau van de OESO).

MIGRATIE: VAN NOODZAAK NAAR KEUZE

WACHTEN OP EEN HUWELIJK TUSSEN MIGRATIE EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Het nieuwe federale regeerakkoord trok een streep in het zand tegen de instrumentalisering van ontwikkelingssamenwerking voor migratiedoeleinden. Dat was meer dan nodig. De laatste jaren zagen we projecten gefinancierd met Europese ontwikkelingsbudgetten steeds verder wegglijden van ontwikkelingsdoelen. 11.11.11 trok meermaals aan de alarmbel over restrictieve projecten van migratiemanagement in o.a. Niger¹²⁷ en Libië¹²⁸. Goed dat deze regering hier afstand van neemt. Dat betekent echter niet dat ontwikkelingssamenwerking migratie helemaal links mag laten liggen. Het blijft voorlopig wachten op de rol die deze regering ziet voor ontwikkelingssamenwerking in de context van migratie. Brengt een nieuwe strategienota meer duidelijkheid?

'Ontwikkelingssamenwerking heeft een cruciale rol te spelen in de context van migratie', schreef 11.11.11 in de paper 'Migratie en ontwikkelingssamenwerking: een goed huwelijk?'.¹²⁹ In die paper doen we concrete voorstellen voor de rol van ontwikkelingssamenwerking bij de aanpak van de zogenaamde 'grondoorzaken' van gedwongen migratie maar ook om rechten van migranten beter te beschermen en de ontwikkelingsbijdrage van migratie te versterken. Het gaat daarbij onder meer over *remittances*, betrokkenheid van de diaspora en **arbeidsmigratie**.

Wat dat laatste betreft vielen de laatste twee jaar belangrijke lessen te trekken. In maart 2019 startte Enabel het project **PALIM**¹³⁰ (Pilot Project Addressing Labour Shortages Through Innovative Labour Migration) op om Marokkaanse IT'ers op te leiden en toe te leiden naar de Belgische arbeidsmarkt¹³¹. "Een project met veel potentieel" schreven we in het 11.11.11-jaarrapport over 2019.¹³² 11.11.11 was daarin niet alleen. **Europees Commissaris Ylva Johansson** bracht in december 2020 een bezoek aan het project. Ze noemde

het de 'toekomst voor het Europese migratiebeleid'¹³³. Twee jaar later is duidelijk dat die hoge verwachtingen niet werden ingelost.

Meest opvallend is dat niemand van de mensen die in Marokko werden opgeleid naar België is gekomen. Dat is in de eerste plaats te wijten aan de pandemie die zowel het reizen als de inschakeling in een nieuwe job ernstig belemmerde. Ook de stijgende werkloosheid in België vormde geen goede grond voor een project van arbeidsmigratie. Anderzijds lijkt er ook een mismatch geweest te zijn tussen de opleiding in Marokko en de verwachtingen van Belgische werkgevers.¹³⁴

Toch vallen ook **positieve lessen** te leren. Via de Marokkaanse dienst voor arbeidsbemiddeling werden meer dan 10.000 kandidaten voor PALIM gevonden. Dit toont de enorme vraag naar een legale toegangsweg naar werk in de Europese Unie. Na een preselectie startten 116 mensen effectief aan een IT-gerichte opleiding voor zeven maanden. Ze zijn afkomstig uit 35 verschillende steden. Deze investering mag volgens 11.11.11

in de toekomst niet verloren gaan. De helft van de deelnemers (die voordien allen werkloos waren) heeft ondertussen werk gevonden in Marokko, een aantal kreeg een studiebeurs in het buitenland.¹³⁵ Enabel, Belgische werkgeversorganisaties, VDAB en hun Marokkaanse tegenhangers. Alle partners raakten het eens over het model, de profielen enz. Hier kan in de toekomst op voortgebouwd worden. Bovendien kunnen alle deelnemers doorstromen naar een nieuw project, THAMM¹³⁶, dat meerdere Afrikaanse landen en EU-lidstaten bij elkaar brengt rond arbeidsmigratie.

11.11.11 vraagt Enabel om extra inspanningen om de PALIM-deelnemers alsnog de mogelijkheid tot arbeidsmigratie aan te bieden. De sleutel voor het slagen van de volgende projecten zit in een betere matching. Daarnaast vraagt 11.11.11 om in dat project ook de Belgische vakbonden sterker te betrekken en (informatie over) arbeidsrechten beter te verankeren.

Achter de schermen werd druk gewerkt aan een nieuwe strategienota 'Migratie en ontwikkeling'. 11.11.11 pleit

al langer voor een strategisch kader dat richting kan geven aan de Belgische ontwikkelingssamenwerking en zo het startschot kan zijn van projecten voor betrokkenheid van de diaspora, *remittances*, legale migratiekanalen, de bescherming van vluchtelingen en andere migranten,... 11.11.11 is alvast tevreden met de visie en de doelstellingen die de Belgische ontwikkelingssamenwerking daarin naar voor schuift en hoopt dat deze strategie vlot geïmplementeerd zal worden.

Wat vraagt 11.11.11?

- België maakt werk van de publicatie en implementatie van de **nieuwe strategienota 'Migratie en ontwikkeling'**.
- België zet acties op om het versturen van geld naar lage-inkomenslanden te vergemakkelijken en de transferkost van **remittances** te drukken.
- België trek de juiste lessen uit het **pilootproject PALIM** om van opvolgprojecten voor arbeidsmigratie een echt succes te maken.
- België betreft **diaspora**-organisaties sterker bij het beleid van ontwikkelingssamenwerking.

→ Voor meer info: zie 11.11.11 (2020), 'Migratie en ontwikkelingssamenwerking: een goed huwelijk'.

4

BEDRIJVEN EN INTERNATIONALE SOLIDARITEIT

Bedrijven hebben een rol te spelen in de strijd tegen armoede en ongelijkheid. Zolang sterke overheden ze bij de les houden.

Bedrijven hebben een belangrijke verantwoordelijkheid voor internationale rechtvaardigheid en de herverdeling van middelen en macht. Ze kunnen ook een rol spelen als actor binnen ontwikkelingssamenwerking, mits de nodige garanties en criteria er zijn.

De coronapandemie heeft de ongelijkheid nog versterkt, zowel tussen als binnen landen. Volgens Oxfam hebben miljardairs in slechts negen maanden het verlies van tijdens de pandemie goedge maakt, terwijl het herstel voor de mensen in de grootste armoede meer dan tien jaar kan duren¹³⁷. Terwijl armoede en honger exponentieel toenamen, maakten sommige bedrijven miljardenwinsten. Successen waarvan landen niet profiteren, want door belastingontwijking van bedrijven verliezen lage-inkomenslanden jaarlijks zo'n 200 miljard dollar per jaar¹³⁸. Bedrijven schenden zonder veel scrupules de rechten van hun werknemers, ontwrichten hele leefgebieden door vervuiling en ontbossing, of dragen bij aan

schendingen van het internationaal recht.

Bedrijven hebben dan ook een belangrijke sleutel in handen om internationale solidariteit te realiseren, en middelen en macht te herverdelen. Zo zijn cruciale hervormingen van het **internationale fiscale systeem** nodig, die belastingontwijking voorkomen en de fiscale *race to the bottom* stoppen. Evenals een bindend VN-verdrag dat **bedrijven aansprakelijk maakt voor mensenrechtenschendingen**. Van België verwachten we dat het op het internationale niveau die kaart trekt.

Ook in het debat over bedrijven als actor in ontwikkelingssamenwerking kan België een rol opnemen. Wel zijn daarvoor ga-

ranties en criteria nodig, bijvoorbeeld daar waar ODA wordt ingezet voor subsidies aan bedrijven om private investeringen te mobiliseren voor ontwikkeling. Het principe van 'ongebonden hulp' moet bewaakt worden, net als de aantoonbare impact op het vlak van duurzame ontwikkeling en armoedebestrijding, de garantie dat ontwikkelingsgeld niet ingezet wordt voor het (deels of geheel) commercialiseren van publieke diensten, en bindende voorwaarden voor effectiviteit en respect voor internationale sociale normen en milieustandaarden. Met de nieuwe minister van Ontwikkelings-samenwerking lijkt de aandacht voor de private sector minder prominent te zijn dan onder de vorige, al zijn haar beleidskeuzes nog niet helemaal duidelijk.

PRIVATE SECTOR EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

WELKE ROL VOOR DE PRIVATE SECTOR IN COVID-TIJDEN?

Na de mantra in 2015 – ‘We need trillions, not billions’ aan aanvullende private financiering voor het realiseren van de SDG’s – stelden tal van beleidsmakers ook in 2020, in volle COVID-crisis, dat ontwikkelingsbanken en *blending*¹³⁹ een sterkere rol moeten spelen. België volgde die lijn tot op zekere hoogte. Het is afwachten welke rol minister Meryame Kitir ziet voor de private sector in haar beleid.

Overheden hopen via de private sector bijkomende financiële middelen te mobiliseren en zijn bedrijven als partners om ontwikkelingsbeleid uit te voeren. De transparantie over en de berekeningswijze van het aandeel ‘privatesectorinstrumenten’¹⁴⁰ binnen de totale ODA laat te wensen over. Zo rapporteerden landen binnen de OESO-DAC in 2020 en 2021 voor de eerste keer op basis van onvolkomen tijdelijke rapporteringsregels, zowel wat de berekeningswijze betreft als de inhoud van wat ODA-aanrekenbaar.¹⁴¹

De totale PSI-cijfers voor 2018 en 2019 lijken op het eerste gezicht beperkt te zijn, maar hun aandeel is significant als we ze vergelijken met specifieke sectoren.

Ook in België vormde de private sector een constante in het discours van de vorige minister van Ontwikkelingssamenwerking Alexander De Croo en dat zagen we vertaald in enkele nieuwe instrumenten.¹⁴² Daarnaast werd voor de COVID-gerelateerde uitgaven in 2020 binnen ontwikkelingssamenwerking een belangrijk deel ingezet voor de private sector via de ontwikkelingsbank BIO. Zo werd 20 miljoen euro extra aan kapitaalsubsidies toegekend aan de noodfinancieringsfaciliteit die BIO had opgezet om haar doelondernemingen te helpen de negatieve gevolgen van de COVID-crisis op te vangen. De verwachting was immers dat deze gevolgen groot zouden zijn. Onze bedenking hierbij is dat

de uitdagingen en risico's die verbonden zijn aan het inschakelen van een ontwikkelingsbank, zoals de vooringenomenheid op het vlak van sectoren en landen¹⁴³ en het risico op privatisering van sociale en publieke sectoren, zeker ook gelden bij een economische wederopbouw.

De nieuwe minister voor Ontwikkelingssamenwerking Meryame Kitir neemt alvast eerst de tijd om die nieuwe instrumenten te evalueren vooraleer de nieuw ingeslagen paden voort te zetten en op te schalen. Het valt af te wachten tot welke keuzes die evaluaties leiden. 11.11.11, samen met andere ngo's, hoopt bij te dragen aan die *evidence-based* besluitvorming, via een studie die we bestelden over de ontwikkelingsbank BIO.

Wat vraagt 11.11.11?

- Eerder dan financiering voor privatesectorinitiatieven geeft België met de schaarse ODA-middelen **prioriteit aan publieke diensten** waaronder gezondheidszorg, onderwijs en sociale bescherming, in het bijzonder in crisistijden. De private sector heeft geen rol in het verzekeren van deze publieke diensten.
- Waar België kiest om ODA in te zetten als hefboom voor private financiering en als steun voor de private sector als actor in ontwikkelingssamenwerking is het cruciaal dat de nodige **criteria** ingebouwd worden, zodat dergelijke investeringen ook effectief een positieve impact op het vlak van duurzame ontwikkeling en armoedebestrijding genereren.
- België onderzoekt hoe de ontwikkelingsbank **BIO** hervormd kan worden zodat duurzame ontwikkelingsimpact voorop komt te staan.

© Belga / Kris Pannecoucke / Hollandsehoogte

Leidt het Feronia-schandaal tot een hervorming van BIO?

Van bij de beslissing in 2015 om via de BIO, de Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden, te investeren in de Canadese multinational Feronia in DR Congo, ligt het dossier onder vuur. In 2020 verergerde de situatie nog: schending van de mensenrechten van de lokale gemeenschappen, criminalisering van tegenstanders, faillissement van Feronia waarop BIO via schuldkwijtschelding een "cadeau" doet van 8 miljoen dollar aan dit controversiële bedrijf.

In december 2015 kondigde BIO enthousiast een nieuw grootschalig project aan: samen met andere Europese instellingen voor ontwikkelingsfinanciering kende ze een lening van 49 miljoen dollar toe aan de multinational Feronia-PHC voor de uitbating van een industriële palmolieplantage in DR Congo.

Beide koepels, 11.11.11 en CNCD-11.11.11 en verschillende van hun leden (waaronder FIAN België, Entraide et Fraternité en Oxfam België), waarschuwden al vóór deze Belgische investering voor de risico's van dit project. Deze risico's werden bevestigd door onderzoek van CNCD-11.11.11¹⁴⁴ en Human Rights Watch in 2019¹⁴⁵: landroof geërfd uit het Belgische koloniale tijdperk, onfatsoenlijke

arbeidsomstandigheden, niet-raadpleging van lokale gemeenschappen, milieuvervuiling, criminalisering van tegenstanders van het project, gebruik van geweld door de plantagebewakers, enz.

Ondanks deze negatieve gevolgen die in strijd zijn met het mandaat en de verplichtingen van de BIO op het gebied van mensenrechten, verliep de besluitvorming hierrond binnen de BIO volgens 11.11.11 en CNCD-11.11.11 te traag. In juni 2020 kondigde Feronia Inc. zijn faillissement aan, ondanks een massale injectie van Europees overheidsgeld (meer dan 150 miljoen dollar in minder dan 10 jaar). De aandelen werden voor een schijntje opgekocht door het investeringsfonds KKM, gevestigd op Mauritius dat tot voor kort op de zwarte lijst

van belastingparadijzen stond. En tegen alle verwachtingen in stemden de ontwikkelingsbanken, waaronder de BIO, in met de kwijtschelding van 50 tot 80% van de schuld die Feronia moest terugbetalen, onder twijfelachtige voorwaarden.

Naar aanleiding van een nieuw Europees rapport, *Financiering van ontwikkeling in de vorm van agro-kolonialisme*¹⁴⁶, verklaarde minister van Ontwikkelingssamenwerking Meyrme Kitir begin 2021 dat het Feronia-dossier, "dat al verscheidene jaren problematisch is, niet strookt met [haar] visie op ontwikkelingssamenwerking" en dat zij "aan [haar] kabinet had gevraagd onmiddellijk contact op te nemen met de directie van BIO om deze kwestie op te lossen en ervoor te zorgen dat een der-

gelijke situatie zich niet meer voordoet"¹⁴⁷. Enkele dagen later verslechterde de situatie verder: na een demonstratie tegen Feronia werden verscheidene personen gearresteerd en willekeurig vastgehouden, met een overlijden tot gevolg.¹⁴⁸

Naar aanleiding van dit dossier zullen beide koepels 11.11.11 en CNCD-11.11.11 en hun leden zich de komende jaren inzetten voor een versnelde hervorming van de BIO, zodat het optreden van de BIO structureel niet langer in strijd is met de mensenrechten en beantwoordt aan de doelstellingen van de Belgische ontwikkelingssamenwerking.

Deze bijdrage werd geschreven door FIAN.

BEDRIJVEN EN MENSENRECHTEN

VRIJWILLIGHEID VOLSTAAT NIET, DWINGENDE MAATREGELEN ZIJN NODIG

Schendingen van milieu-, mensen- en arbeidsrechten in de waardenketens van bedrijven zijn een oud zeer. Veertig jaar geleden zagen de eerste vrijwillige gedragsregels van de OESO het licht, in 2011 de vrijwillige gedragsregels van de VN. Ondertussen is duidelijk dat vrijwilligheid weinig uithaalt. In onze buurlanden maakt nieuwe wetgeving bedrijven aansprakelijk en verplicht ze om risico's op schendingen in hun waardenketens op te sporen en schade te vergoeden. Ook de EU neemt initiatieven in die richting. Een Belgische coalitie van vakbonden en ngo's ijvert voor bindende regels op VN-, EU- en Belgisch niveau.

Schendingen van mensenrechten in waardeketens komen veelvuldig voor, of het nu gaat over ontbossing, landroof, vervuiling van gronden, lucht en water, sociale uitbuiting, intimidatie en onderdrukking van protest; of de bedrijven nu zelf dader zijn, laten begaan, of zich onvoldoende vergewissen van wat er bij hun leveranciers of afnemers gebeurt. Met de groei van mondiale productieketens wordt het risico op betrokkenheid groter¹⁴⁹.

Ook de toenemende ontginning van grondstoffen en gronden in kwetsbare en afgelegen gebieden leidt tot meer schendingen, conflicten en onderdrukking. Door gebrekkige of medeplichtige lokale instanties of door hun eigen ingewikkelde bedrijfsstructuur ontsnappen bedrijven vaak aan vervolging en worden slachtoffers niet beschermd, gehoord of vergoed.

De eerste vrijwillige gedragsregels van de OESO dateren van 1971 en zijn meerdere keren geactualiseerd. In 2011 namen ook de Verenigde Naties vrijwillige richtlijnen aan voor bedrijven en mensenrechten. Ondertussen stelden ook de bedrijven zelf tal van vrijwillige gedragscodes op. Onderzoek naar de doeltreffendheid van die vrijwillige initiatieven toont aan dat ze in de praktijk weinig effect hebben, in grote mate om-

dat te weinig bedrijven eraan meedoen en omdat er te weinig onafhankelijke controle op is¹⁵⁰.

Sinds enkele jaren werken leden van 11.11.11 en CNCD-11.11.11 samen om de Belgische en Europese beleidsmakers aan te spreken op de noodzaak van een bindende regelgeving die bedrijven verplicht om de risico's op schendingen van mensenrechten, sociale rechten en milieu in hun waardeketens na te gaan, maatregelen te nemen om ze te vermijden en herstel aan te bieden aan de slachtoffers. Deze werkgroep Corporate Accountability, waar ook Amnesty International aan deelneemt, is actief op drie niveaus: de Verenigde Naties, de Europese Unie en België. In de VN volgt de werkgroep de onderhandelingen voor een Bindend Verdrag over Bedrijven en Mensenrechten. In de EU zet de werkgroep niet alleen mee druk op de Europese Commissie om zich mee in te zetten voor het bindende VN-verdrag, maar ook om een Europese bindende regelgeving goed te keuren. De werkgroep spreekt de federale Belgische regering aan om steun te verlenen aan bindende regelgeving op VN en EU-niveau, maar ook om een eigen Belgisch initiatief te nemen in navolging van onze buurlanden.

Op aansporen van de werkgroep

bevat de regeerverklaring van oktober 2020 een passage die een constructieve houding aangeeft ten aanzien van een Europese regelgeving en een VN-verdrag. De regeerverklaring blijft echter op de vlakte wat betreft een eigen wetgevend initiatief.

In de VN kwam het initiatief voor een Bindend Verdrag van ontwikkelingslanden. In 2014 vonden ze een meerderheid in de VN-Mensenrechten Raad (UNHRC) om onderhandelingen daartoe voor te bereiden. Sinds 2016 wordt onderhandeld. Helaas stemden de meeste industrielanden, inclusief de EU-lidstaten, tegen het initiatief en weigeren ze nog steeds om er volwaardig aan deel te nemen. België en de EU nemen onder tussen wél actief deel aan de vergaderingen, maar enkel om de voorstellen van anderen te bevragen. Zelf brengen ze geen voorstellen aan. De EU heeft ook nog geen eigen onderhandelingsmandaat uitgewerkt en verwijst daarbij naar een studie over de bevoegdheidsverdeling tussen de Unie en de lidstaten, die er maar niet komt.

In april 2020 kondigde de Belgische Europese Commissaris voor Justitie, Didier Reynders, wel een eigen initiatief aan voor een Europese Richtlijn die de lidstaten ertoe zou verplichten wetten

aan te nemen over de naleving van mensenrechten door bedrijven. In het najaar lanceerde hij een uitgebreide publieke consultatie over het initiatief. De Werkgroep Corporate Accountability stuurde een gezamenlijk antwoord in.

In oktober 2020 pakte de werkgroep uit met een uitgebreid Memorandum dat

de fundamenteën beschrijft waarop een Belgische “zorgplichtwet” moet gebouwd zijn. Met zorgplicht wordt zowel gepaste zorgvuldigheid bedoeld als een plicht tot herstel aan de slachtoffers van schendingen. Dit memorandum inspireerde een aantal regeringspartijen in april 2021 tot het indienen van een wetsvoorstel in de Kamer¹⁵¹.

Wat vraagt 11.11.11?

- **Bindende regelgeving** die bedrijven verplicht om de risico's op schendingen van mensenrechten, sociale rechten en milieu in hun waardeketens na te gaan, maatregelen te nemen om ze te vermijden en herstel aan te bieden aan de slachtoffers, en dit zowel op mondiaal, Europees als Belgisch niveau.

De rol van bedrijven in de Israëlische nederzettingenindustrie

Israëlische nederzettingen in bezet Palestijns gebied, die worden beschouwd als oorlogsmisdaden onder het internationaal recht, maken duurzame ontwikkeling onmogelijk en liggen aan de basis van talloze mensenrechtenschendingen.

Desondanks bieden talloze bedrijven nog steeds de financiële basis voor

de instandhouding en de uitbreiding van de Israëlische nederzettingenindustrie. De Verenigde Naties publiceerden daarom in februari 2020 een VN-database van bedrijven die op dit vlak actief zijn¹⁵². Deze database dient jaarlijks geüpdatet te worden, maar onder zware Amerikaanse en Israëlische druk gebeurde dit voorlopig nog niet. Uit onderzoek van

11.11.11 en 19 andere Palestijnse en Europese organisaties blijkt bovendien dat Europese banken en pensioenfondsen financiële relaties ter waarde van 255 miljard dollar hebben met bedrijven die betrokken zijn in de nederzettingenindustrie. Europese financiële instellingen kunnen dus een belangrijke rol spelen in het financieel droogleggen van

de illegale nederzettingenindustrie.¹⁵³

11.11.11 roept de federale regering daarom op om de nodige politieke en financiële steun te bieden aan de VN-Mensenrechtencommissaris, opdat deze een jaarlijkse update van de VN-database van nederzettingenbedrijven publiceert.

INTERNATIONALE VENNOOTSCHAPSFISCALITEIT

“NEVER WASTE A GOOD CRISIS”, OF TOCH?

Terwijl de post-COVID-heropbouwplannen op de rails staan, komen onderhandelingen over belastingontwijking in een stroomversnelling en worden oude voorstellen vanonder het stof gehaald. België beloofde in het regeerakkoord alvast een voortrekkersrol te spelen op internationaal niveau.

Om de economische heropbouw te financieren heb je **belastinginkomsten** nodig. De paradox is dat in tijden van crisis met minder economische activiteiten die inkomsten net dalen¹⁵⁴. Toch is er een oplossing. Overheden verliezen tussen 500 en 600 miljard dollar per jaar aan belastinginkomsten door belastingontwijking. Verhalen over belastingontwijkingsstrategieën door multinationals blijven de kop opsteken. Zo boekte de Amerikaanse webgigant Amazon vorig jaar in Europa een recordomzet van 44 miljard dollar, maar betaalde geen vennootschapsbelasting.¹⁵⁵ Hoog tijd dus om die gaten in het internationale belastingstelsel te dichten.

Na een jarenlange blokkering werd op 1 juni 2021 binnen de EU een akkoord over **fiscale transparantie** gesloten. Via *publieke land per land rapportering* moeten multinationals verantwoording afleggen over de winsten die ze maken, hoeveel belasting ze betalen en waar ze die betalen. Die transparantieregels zijn cruciaal in de strijd tegen hun belastingontwijking, maar helaas bevat het compromisakkoord belangrijke achterpoortjes. Zo is er een vertrouwelijkheidsclausule waardoor bedrijven informatie die zij als “commercieel gevoelig” beschouwen vijf jaar lang kunnen achterhouden. Verder wordt alleen land per land informatie gevraagd over dochterondernemingen in de Europese Unie en in een paar andere landen die op de zwarte en grijze EU-lijst van belastingparadijzen staan. In februari van dit jaar stemde Bel-

gië voor de opstart van onderhandelingen tussen de EU-instellingen over de vorm van deze maatregel, maar nam tijdens die onderhandelingen zelf geen proactieve rol op in de Raad om te pleiten voor echte transparantie.

Binnen de OESO wordt al sinds 2019 onderhandeld over maatregelen die **belastingconcurrentie tussen landen en belastingontwijking** kunnen tegengaan (Base Erosion and Profit shifting 2.0, BEPS 2.0). In oktober 2020 legde het OESO-secretariaat twee technische voorstellen op tafel. De eerste pijler heeft als doel sommige bedrijven meer te belasten in het land waar zij hun omzet draaien, in plaats van zich te baseren op het land van de hoofdzetel van een bedrijf. De tweede pijler heeft als doel om een minimumbelasting voor multinationale ondernemingen in te voeren. Een eerlijke en doeltreffende hervorming van het belastingstelsel zou overheden eindelijk in staat moeten stellen bedrijven te belasten op basis van de economische activiteit in plaats van de locatie van hun brievenbus. Het discours lijkt dus stilaan te veranderen. Dat een Amerikaanse president over ‘*tax justice*’ praat op nationale televisie is op zich al ongezien. Of dat discours zich ook zal vertalen in echte veranderingen valt af te wachten met een eventueel politiek akkoord door de G20 in oktober 2021 en vervolgens de vertaling ervan binnen de EU.

Op 10 juli 2021 gaf de G20 alvast haar goedkeuring aan het OESO-kader.

Het tweepijler voorstel was intussen al verzwakt tot een veel te laag belastingtarief van 15% en een regeling die in het voordeel van hoge-inkomenslanden werkt. Wat we nu zien is dat de OESO-onderhandelingen geen schoolvoorbeeld zijn op het vlak van internationale herverdeling. Niet alleen zijn er tal van bedenkingen te maken over welke stemmen op welke manier gehoord worden in de onderhandelingen.¹⁵⁶ Zeker zo belangrijk is dat door de voorstellen die op tafel liggen om de minimumbelasting te organiseren, OESO-landen de facto voorrang krijgen op lage-inkomenslanden om te laag belaste multinationals meer te belasten. In de specifieke regeling krijgen landen waar multinationals hun hoofdzetel hebben (residentielanden) voorrang in het bijbelasten van multinationals ten opzichte van bronlanden. Die laatste zijn landen waar de reële economische activiteiten van multinationals plaatsvinden, zowel in de vorm van productie als in de vorm van verkoop. Met het huidige akkoord, lijken de rijke landen vooral het grootste deel van de koek voor zichzelf te reserveren.

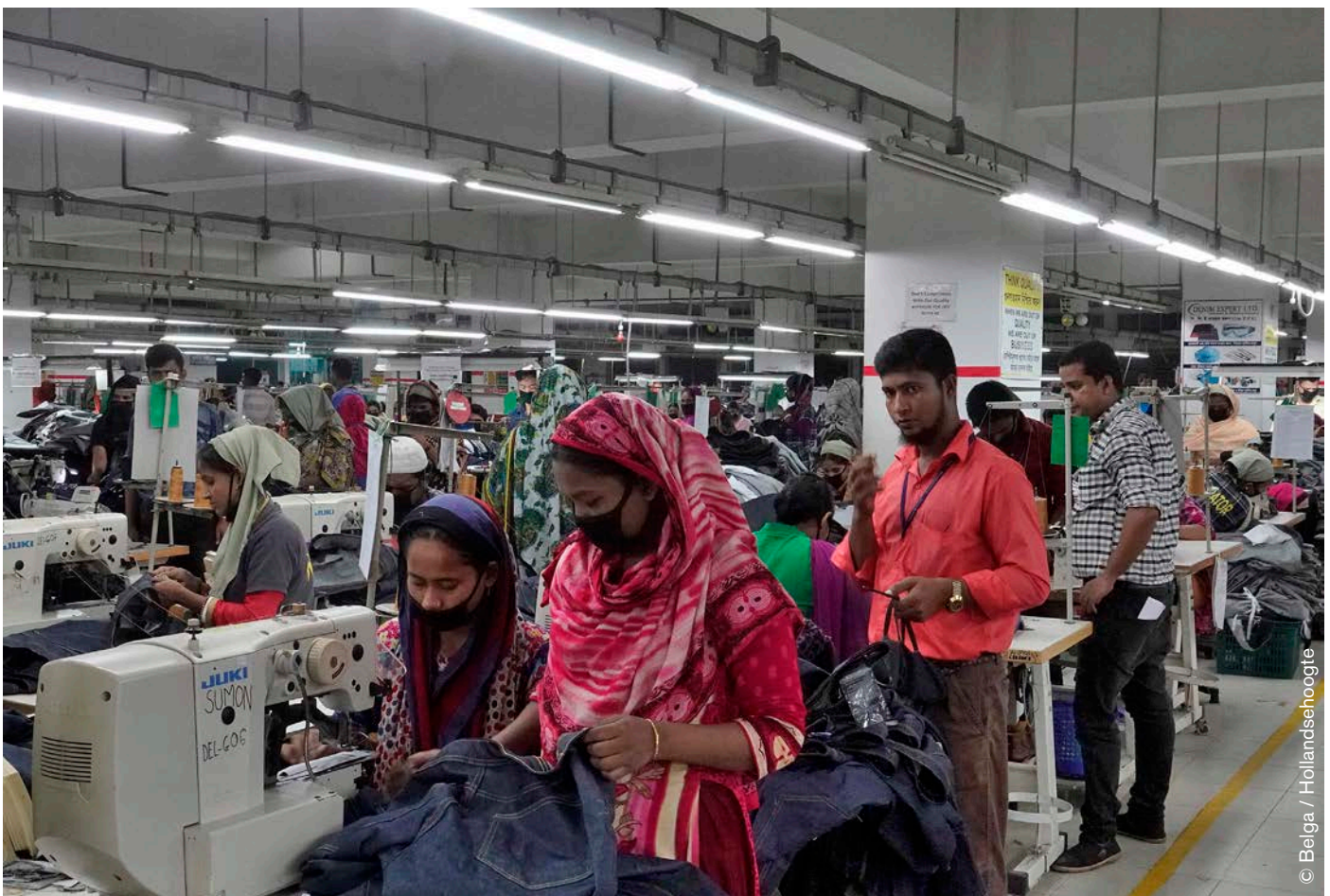
België stelde in het regeerakkoord dat het een voortrekkersrol zal opnemen op OESO- en EU-niveau voor een aantal beleidsmaatregelen die belastingontwijking moeten tegengaan. Tot op heden toonde de regering echter weinig transparantie inzake de positie van België tijdens de OESO-onderhandelingen. Op een moment van ongekende crisis en ongelijkheid is een gebrek aan ambitie

niet te verantwoorden. Er kan geen twijfel over bestaan dat het belangrijk is dat een aantal landen zich hebben verenigd om een vuist te maken tegen belastingontwijking en –concurrentie. En het akkoord is inderdaad slecht nieuws voor belastingparadijzen. Maar in zijn huidige vorm dreigt het de reeds onaanvaardbare ongelijkheden in ons internationaal belastingstelsel enkel te vergroten. In plaats van de race naar de bodem te bestrijden, normaliseert het belastingtarieven die vroeger met belastingparadijzen werden geassocieerd. In oktober 2021 worden de definitieve details van BEPS 2.0 uitgeklaard. België heeft tot dan de tijd om haar ambitie, zoals gespecificeerd in het regeerakkoord, waar te maken.

Wat vraagt 11.11.11?

- België neemt binnen de BEPS 2.0 onderhandelingen van de OESO een ambitieuze positie in door te pleiten voor een zo ruim mogelijke toepassing van het principe van unitaire taxatie, alsook voor een ambitieuze minimumbelasting, toegepast per land en zonder uitzonderingen.
- De Belgische regering garandeert de maximale uitvoering van de OESO-aanbevelingen en de Europese richtlijnen die daaruit voortvloeien.

BELGISCHE ODA PER KANAAL

DGD - DIRECTIE GENERAAL DEVELOPMENT			
	2018	2019	2020*
Gouvernementele samenwerking			
- Enabel	172,06	177,79	140,00
- Acties van NGA's in synergie	-0,11	-0,07	0,00
- Maatschappijopbouw en goed bestuur	22,26	20,39	34,49
- Gedelegeerde samenwerking	8,76	2,31	0,30
- Regionale samenwerking	0,20	0,20	0,20
- Algemene en sectoriële begrotingshulp	5,79	1,12	0,74
- Lokale civiele maatschappij (vanaf 2012)	0,01		
- Beheerskosten BTC	22,44	22,91	22,35
- Leningen van staat tot staat	20,00	16,97	11,28
- Belgisch fonds voor de voedselzekerheid	6,08	4,11	1,73
Subtotaal Gouvernementele samenwerking	257,49	245,72	211,08
Niet-gouvernementele samenwerking			
Subtotaal Niet-gouvernementele samenwerking	249,58	241,04	
Multilaterale samenwerking			
- Verplichte multilaterale bijdragen	13,51	8,55	8,76
- Vrijwillige multilaterale bijdragen	83,50	84,86	87,81
- Europees ontwikkelingsfonds en Bank	146,92	153,56	153,56
- Wereldbankgroep	59,40	72,77	94,68
- Regionale ontwikkelingsbanken	11,90	13,79	50,28
- Milieuverdragen	8,00		
- Multilaterale Schuldkwijtschelding	21,19	23,34	45,55
Subtotaal multilaterale samenwerking	344,42	356,88	440,63
Ondernemerschap, Wetenschap en Technologie (vanaf 2017)			
- Wetenschap, technologie en innovatie: Belg. actoren		1,02	1,40
- Wetenschap, technologie en innovatie: intern. actoren		12,00	31,04
- Lokaal ondernemerschap, eerlijke handel, BIO		0,41	0,45
- Internationale kenniscentra	0,41	0,43	0,45
Steun aan de privésector, BIO	44,67	45,88	4,79
Humanitaire programma's	169,76	169,87	192,30
Klimaatbeleid (vanaf 2017)	36,98	77,00	67,02
Sensibilisering in België (excl. NGO's)	3,02	3,10	1,79
Administratie, evaluatie, andere	2,17	2,09	1,39
TOTAAL DGD	1.108,50	1.155,03	1.201,52
BZ - BUITENLANDSE ZAKEN (UITGEZONDERD DGD)			
Conflictpreventie / preventieve diplomatie	8,19	4,50	
Bijdragen aan internationale instellingen	33,86	27,65	
Rentebonificaties (vanaf 2010)	16,76	14,40	
Administratiekosten (ODA-deel)	41,05	41,23	
TOTAAL BZ (uitgezonderd DGD)	99,47	84,98	85,00
Andere officiële bronnen			
FOD Financiën - Multilateraal	28,16	37,03	37,34
FOD Financiën - Andere			
Belg. aandeel van de ODA van de Europ. Comm.	377,08	396,39	418,10
Schuldkwijtschelding via Delcredere Dienst	6,10		
Andere Federale Overheidsdiensten	0,69		1,00
Aangerekende studiekosten	38,92	42,81	43,00
ODA-deel van de uitgaven van FEDASIL	214,35	123,16	117,80
Vlaams Gewest en Gemeenschap	47,78	51,71	67,60
Waals Gewest / Franse Gemeenschap	20,81	18,66	19,00
Andere lokale overheden	9,08	9,17	9,00
TOTAAL ANDERE OFFICIËLE BRONNEN	742,97	678,92	712,84
Terugvorderingen en inkomsten	-12,80	-11,18	-5,00
TOTAAL BELGISCHE ODA	1.938,14	1.907,76	1.994,36
BNI (md)	462,77	474,74	429,95
% Totale Belgische ODA / BNI	0,4188%	0,4019%	0,4639

* de cijfers voor 2020 zijn voorlopige cijfers (bron: DGD)
cijfers in miljoen euro

LIJST AFKORTINGEN

BIO

Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden

BLM

Black Lives Matter

BNI

Bruto Nationaal Inkomen

CEPI

Coalition for Epidemic Preparedness Innovations

COVAX

De vaccinpijler van de Access to COVID-19 Tools Accelerator (ACT), een wereldwijde samenwerking om de ontwikkeling, productie en eerlijke toegang tot nieuwe COVID-19-tests, -behandelingen en -vaccins te versnellen en ervoor te zorgen dat ze alle landen, inclusief de armste, bereiken.

Enabel

Het Belgische Ontwikkelingsagentschap

ILO

International Labour Organisation

IMF

International Monetary Fund

NGO

Niet-gouvernementele organisatie

ODA

Official Development Aid, officiële ontwikkelingssamenwerking

OESO-DAC

'Development Assistance Committee' oftewel het ontwikkelingscomité van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling

PALIM

Pilot Project Addressing Labour Shortages Through Innovative Labour Migration

PSI

Private Sector Instruments

SDG

Sustainable Development Goals, Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

VN

Verenigde Naties

WHO

Wereldgezondheidsorganisatie

WTO

Wereldhandelsorganisatie

BRONNEN

- 1 De zoektocht naar de juiste terminologie is nog volop aan de gang. In dit rapport maken we nog gebruik van het woord ontwikkelingssamenwerking. Tegelijkertijd maken we ook gebruik van verschillende termen die in omloop zijn als alternatief, waaronder internationale solidariteit, internationale rechtvaardigheid en internationale samenwerking.
- 2 <https://voxeu.org/article/covid-19-pandemic-letter-g20-leaders>
- 3 <https://11.be/verhalen/de-globale-strijd-tegen-corona-zijn-we-maar-zo-sterk-als-onze-zwakste-schakel>
- 4 <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---27-march-2020>
- 5 <https://11.be/verhalen/111111-verwelkomt-lancering-vn-noodhulpplan-voor-meest-kwetsbare-landen>
- 6 <https://11.be/verhalen/een-jaar-covid-19-de-solidaire-inzet-blijft-1-jaar-pandemie>
- 7 <https://www.france24.com/fr/20200421-covid-19-une-r%C3%A9solution-de-l-onu-r%C3%A9clame-un-acc%C3%A8s-%C3%A9quitable-aux-futurs-vaccins>
- 8 <https://www.mo.be/ opinie/bedrijven-en-mensenrechten-de-lessen-van-de-pandemie>
- 9 <https://11.be/sites/default/files/2021-03/briefing-schulden-covid-NLupdate-20210311.pdf>
- 10 <https://11.be/verhalen/lentevergadering-van-imf-wereldbank-en-g20>
- 11 https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_744708/lang--en/index.htm
- 12 <https://11.be/verhalen/een-virus-kent-geen-grenzen-solidariteit-gelukkig-ook-niet>
- 13 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/ip_20_1540
- 14 <https://diplomatie.belgium.be/nl/newsroom/nieuws/2020/meryame-kitir-maakt-4-miljoen-euro-vrij-om-vaccin-ook-toegankelijk-te-maken-in-ontwikkelingslanden>
- 15 <https://11.be/verhalen/het-regeerakkoord-ook-internationaal-solidair-en-duurzaam>
- 16 <https://11.be/verhalen/maak-van-het-coronavaccin- een-globaal-publiek-goed>
- 17 <https://11.be/verhalen/actie-aan-het-europees-parlement-maak-covidvaccins-beschikbaar-voor-ieder- een>
- 18 <https://11.be/verhalen/oeso-geeft-cijfers-ontwikkelingssamenwerking-2020-vrij-de-impact-van-covid-19-vraagt-om>
In dit persbericht spreken we nog over 0,47%, de cijfers zoals door de OESO-DAC vrijgegeven. De meest recente cijfers die we van DGD ontvingen (mei 2021) geven een totaal van 0,46%. (Zie tabel achteraan het rapport, bron: DGD)
- 19 <https://www.oecd.org/dac/peer-reviews/oecd-development-co-operation-peer-reviews-belgium-2020-026f1aad-en.htm> <https://www.cncd.be/cooperation-belge-felicitee-manque-moyens-ocde-revue-pairs>
- 20 Meer informatie over 1 jaar COVID-19: 11.11.11 (2021), 1 jaar pandemie. De droom vervliegt, de solidaire inzet blijft. https://11.be/sites/default/files/2021-03/11_paper_1jaar-pandemie_0.pdf
- 21 RFI (22 maart 2020), Coronavirus: la Russie, la Chine et Cuba au chevet de l'Italie <https://www.rfi.fr/fr/europe/20200322-coronavirus-arm%C3%A9e-russe-d%C3%A9p%C3%Aache-centaine-virologues-italie> (geconsulteerd 19 juli 2021)
- 22 Beleidsverklaring van de minister van Ontwikkelingssamenwerking belast met Grote Steden (november 2020), https://diplomatie.belgium.be/sites/default/files/downloads/beleidsverklaring_kitir_2020.pdf
- 23 11.11.11. (30 september 2020), 11.11.11 tevreden met internationale ambities van Vivaldi-coalitie, <https://11.be/verhalen/111111-tevreden-met-internationale-ambities-van-vivaldi-coalitie> (geconsulteerd 19 juli 2021)
- 24 Zie '2020 in vogelvlucht'.
- 25 ODI (2018), Financing the end of extreme poverty, p.3. <https://cdn.odi.org/media/documents/12392.pdf>
- 26 OECD-DAC (2021), Development cooperation profiles. <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/e4b3142a-en/index.html?itemId=/content/component/e4b3142a-en&ga=2.84877713.984016436.1623763095-2059374352.1573486326#chapter-d1e24>
- 27 BROWN (2021), The impact of COVID-19 on development cooperation, in: International Journal Vol. 76(1) 42–54 <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0020702020986888>
- 28 FOD Buitenlandse Zaken (22 december 2020), Meryame Kitir maakt 4 miljoen euro vrij om vaccin ook toegankelijk te maken in ontwikkelingslanden (22 december 2020) <https://diplomatie.belgium.be/nl/newsroom/nieuws/2020/meryame-kitir-maakt-4-miljoen-euro-vrij-om-vaccin-ook-toegankelijk-te-maken-in-ontwikkelingslanden> Gebaseerd op de uitspraak van VN-Secretaris-Generaal António Guterres.
- 29 Vyncke B, Van Gorp B (2021), Frames en counterframes over ontwikkelingssamenwerking. Rapport in opdracht van 11.11.11 en ngo-federatie. <https://www.ngo-federatie.be/system/files/2021-02/Eindrapport%20Framing%20Ontwikkelingssamenwerking%20-%20Januari%202021.pdf>
- 30 FOD Buitenlandse zaken (3 april 2020), België maakt 5 miljoen vrij voor zoektocht CEPI naar COVID-19 vaccin <https://diplomatie.belgium.be/nl/newsroom/nieuws/2020/belgie-maakt-5-miljoen-vrij-voor-zoektocht-cepi-naar-covid-19-vaccin>. Het gaat hier om onderbenutte middelen.
- 31 <https://cepi.net/>
- 32 OECD_DAC (2021), Frequently asked questions on the ODA eligibility of COVID-19 related activities. Updated March 2021 HYPERLINK "<https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/ODA-eligibility-%20of-COVID-19-related-activities-final.pdf>" <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/ODA-eligibility-%20of-COVID-19-related-activities-final.pdf>

- 30 Eurodad (2020), COVID-19 and ODA. Current issues and challenges, https://d3n8a8pro7vghmx.cloudfront.net/eurodad/pages/703/attachments/original/1592218061/Covid-19_and_ODA_briefing_final.pdf?1592218061
- 31 Zie 11.11.11 Jaarrapport 2020, <https://11.be/verhalen/internationale-solidariteit-meer-dan-ooit-nodig>
- 32 FOD Buitenlandse Zaken (2020), Antwoord van de Belgische ontwikkelingssamenwerking en humanitaire hulp op de uitdagingen van de covid-19 pandemie in de partnerlanden en partnerorganisaties. https://diplomatie.belgium.be/sites/default/files/downloads/21.08.2020_note_coop_developpement_reponse_covid_en_matiere_de_sante_nl_versie.pdf
- FOD Buitenlandse Zaken (2020), Antwoord op de uitdagingen van de COVID-19 pandemie in de partnerlanden en ten aanzien van de partneractoren van de Belgische ontwikkelingssamenwerking en humanitaire hulp – sociaaleconomische component https://diplomatie.belgium.be/sites/default/files/downloads/09.10.2020_antwoord_van_dgd_op_de_uitdagingen_van_de_covid19_sociaaleconomisch_aspect.pdf
- 33 Het gaat om 2 miljoen voor 18 maanden. Meer info: https://www.ilo.org/secsoc/press-and-media-centre/news/WCMS_764482/lang-en/index.htm
- 34 FOD Buitenlandse Zaken, https://diplomatie.belgium.be/nl/Beleid/Ontwikkelingssamenwerking/Wie_zijn_wie/Onze_organisatie/Minister_van_ontwikkelingssamenwerking/Beleidsdocumenten
- 35 Deze portefeuille bedraagt 50 miljoen euro voor 5 jaar en wordt gerealiseerd in de regio van de Grote Meren (Rwanda, Oeganda, DR Congo) <https://www.dekamer.be/doc/CCRA/pdf/55/ac404.pdf>
- 36 De Schutter O., Kitir M. (14 mei 2021), Naar een Wereldfonds voor Sociale Zekerheid, in: De Stan-daard https://www.standaard.be/cnt/dmf20210513_97575000 (geconsulteerd op 19/7/2021).
- 37 De Kamer, Voorstel van resolutie, december 2020 <https://www.dekamer.be/FLWB/PD-F/55/1705/55K1705001.pdf>
- 38 Eurodad (2021), Failing the poorest. An assessment of ODA in 2020, <https://d3n8a8pro7vghmx.cloudfront.net/eurodad/pages/2310/attachments/original/1622109632/oda-assessment-FINAL.pdf?1622109632>
- 39 ODI (2021), Prospects for aid in times of crisis, https://cdn.odi.org/media/documents/wp-prospects_for_aid_at_times_of_crisis_final0403_v4.pdf
- 40 ODI (2021), Development finance institutions: the need for bold action to invest better, <https://odi.org/en/publications/development-finance-institutions-the-need-for-bold-action-to-invest-better/>
- OECD (2020), Global outlook on financing for sustainable development 2021, Paris: OECD (www.oecd-ilibrary.org/development/global-outlook-on-financing-for-sustainabledevelopment-2021_e3c30a9a-en).
- 41 OECD-DAC (2021), Development cooperation profiles. <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/e4b3142a-en/index.html?itemId=/content/component/e4b3142a-en&ga=2.84877713.984016436.1623763095-2059374352.1573486326#chapter-d1e24>
- 42 <https://www.premier.be/nl/regeringsverklaring>
- 43 Bij dit cijfer moet wel een kanttekening gemaakt worden. België besteedde naast dit specifieke bedrag ook bedragen via onder meer de core funding aan de multilaterale organisaties en de meerjarenfinanciering van ngo's. Ook deze hebben deze crisis helpen in te dijken. Bovendien zijn er binnen lopende programma's budgetten herverdeeld in functie van de coronacrisis. Er is niet altijd snel zicht op de precieze omvang van de herverdeelde bedragen.
- 44 De 31 miljoen voor BIO omvatte 20 miljoen aanvullende niet-concessionele noodfinanciering (op wat oorspronkelijk voor BIO was voorzien) voor lokale bedrijven die in moeilijkheden verkeren door de gevolgen van COVID-19.
- 45 Eurodad (2020), COVID-19 and ODA. Current issues and challenges, https://d3n8a8pro7vghmx.cloudfront.net/eurodad/pages/703/attachments/original/1592218061/Covid-19_and_ODA_briefing_final.pdf?1592218061
- 46 Center for Global Development (2019), Marginal, Not Transformational: Development Finance Institutions and the Sustainable Development Goals p 9. <https://www.cgdev.org/publication/marginal-not-transformational-development-finance-institutions-and-sustainable>
- 47 World Bank Group (2021), Resilience Covid-19 crisis through a migration lens, https://www.knomad.org/sites/default/files/2021-05/Migration%20and%20Development%20Brief%2034_1.pdf
- 48 De Morgen, De familie in het thuisland moet even op geld wachten., <https://www.demorgen.be/nieuws/de-familie-in-het-thuisland-moet-even-op-geld-wachten-ik-kan-mijn-eigen-facturen-niet-betalen-b-98dc2b7/>
- 49 VOA News (juni 2021), UN calls for better remittance services at lower cost, <https://www.voanews.com/usa/un-calls-better-remittance-services-lower-cost> (geraadpleegd op 20 juli 2021)
- 50 WHO Director-General's opening remarks at 148th session of the Executive Board (januari 2021), <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-148th-session-of-the-executive-board> (geconsulteerd op 19 juli 2021)
- 51 11.11.11 (15 mei 2020), Gezondheid is een mensenrecht. Geef iedereen wereldwijd toegang tot een coronavaccin, <https://11.be/verhalen/gezondheid-een-mensenrecht-geef-iedereen-wereldwijd-toegang-tot-een-coronavaccin>

- 52 De vraag is of dit uit de budgetten voor ontwikkelingssamenwerking gefinancierd moet worden. Zie "België en internationale solidariteit in tijden van corona".
- 53 COVAX (6 augustus 2020), The COVAX facility. Global procurement for COVID-19 Vaccines, https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/act-accelerator/covax/covax-facility-background.pdf?sfvrsn=810d3c22_2&download=true; COVA X 6 augustus 2020), The act-accelerator vaccines pillar. Insuring accelerated vaccine development and manufacture, https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/act-accelerator/covax/covax-pillar-background.pdf?sfvrsn=b6d9a2a8_2&download=true; 11.11.11., Viva Salud ea (november 2020), Het COVID-19 vaccin, een globaal publiek goed. <https://11.be/sites/default/files/2020-11/paper-COVID-19-vaccin-nov2020.pdf>
- 54 Els Hertogen (25 januari 2021), Een "ik eerst"-aanpak zal de coronapandemie verlengen en de menselijke en economische tol de hoogte in jagen <https://11.be/verhalen/een-ik-eerst-aanpak-zal-de-coronapandemie-verlengen-en-de-menselijke-en-economische-tol-de> (<https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/01/20/opinie-11-11-11/>)
- 55 FOD Buitenlandse Zaken (22 december 2020), Kitir maakt 4 miljoen vrij om vaccin ook toegankelijk te maken in ontwikkelingslanden, https://diplomatie.belgium.be/nl/newsroom/nieuws/2020/meryame_kitir_maatk_4_miljoen_euro_vrij_om_vaccin_ook_toegankelijk_te_maken_in Ontwikkelingslanden
- 56 Europese Commissie (15 december 2020) https://ec.europa.eu/luxembourg/news/1%20C3%A9quipe-deurope-apporte-une-contribution-de-500-millions-deuros-%20C3%A0-linitiative-covax-en-vue-de_fr (geconsulteerd op 19 juli 2021)
- 57 11.11.11 (24 november 2020), Coronavaccins moeten wereldwijd toegankelijk zijn voor iedereen, <https://11.be/verhalen/coronavaccins-moeten-wereldwijd-toegankelijk-zijn-voor-iedereen>
- 58 Von der Leyen announces Global Response and calls for united world front against coronavirus, European Commission press release: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ac_20_749
- 59 De Kamer, <https://www.dekamer.be/doc/CCRI/pdf/55/ic360.pdf>, p.10.
- 60 Bij het schrijven van dit jaarrapport was nog niet duidelijk welke positie de voltallige Belgische regering in deze zou innemen.
- 61 Enabel (30 april 2020), Enabel organiseert eerste rondetafel over lokale productie en distributie van vaccins in Afrika, <https://www.enabel.be/nl/content/title-56> (geconsulteerd op 19 juli 2021)
- 62 Mertens J. (21 juni 2021), Welke vooruitgang na corona? in: MO*, <https://www.mo.be/column/welke-vooruitgang-na-corona> (geconsulteerd op 19 juli 2021).
- 63 11.11.11 (2021), Nieuw onderzoek 11.11.11 trek aan alarmbel over situatie Libanon, <https://11.be/verhalen/nieuw-onderzoek-111111-trekt-aan-alarmbel-over-situatie-libanon>; HRW (april 2021), Lebanon: Refugees, Migrants Left Behind in Vaccine Rollout, <https://www.hrw.org/news/2021/04/06/lebanon-refugees-migrants-left-behind-vaccine-rollout> (geconsulteerd 19 juli 2021)
- 64 Hoewel vrouwen minder kans lopen om door COVID-19 te sterven, worden zij in vergelijking met mannen geconfronteerd met extra uitdagingen waaronder verminderde toegang tot seksuele en reproductieve gezondheidsdiensten; intensievere zorg voor kinderen (inclusief thuisonderwijs), ouderen en zieken; en hogere infectierisico's dan mannen op de werkplek, vooral omdat vrouwen meer dan 70% van het personeel in de gezondheidssector uitmaken. Zie UNDESA (2021) The World's Women 2020: Trends and Statistics <https://worlds-women-2020-data-undesa.hub.arcgis.com/>
- 65 UNWOMEN (2020), From insights to action: Gender equality in the wake of COVID-19 <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/09/gender-equality-in-the-wake-of-covid-19>
- 66 Oxfam België (29 april 2021), COVID-19 kostte vrouwen wereldwijd meer dan 800 miljard dollar aan verloren inkomsten in één jaar, <https://www.oxfamsol.be/nl/covid-19-kostte-vrouwen-wereldwijd-meer-dan-800-miljard-dollar-aan-verloren-inkomsten-eeen-jaar> (geconsulteerd op 19 juli 2021)
- 67 UN (2020), UN Secretary-General's policy brief: The impact of COVID-19 on women, <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2020/policy-brief-the-impact-of-covid-19-on-women-en.pdf?la=en&vs=1406>
- 11.11.11 (juli 2020), Een gendergevoelige COVID-19 aanpak, <https://11.be/verhalen/een-gendergevoelige-covid-19-aanpak>
- 68 Van kindhuwelijken tot wraakporno. 2020 was een rampzalig jaar voor vrouwenrechten, in: Weekend Knack december 2020, <https://weekend.knack.be/lifestyle/maatschappij/van-kindhuwelijken-tot-wraakporno-2020-was-eeen-rampzalig-jaar-voor-vrouwenrechten/article-normal-1682935.html>
- 69 De Verklaring en het Actieplatform van Beijing worden beschouwd als een progressieve blauwdruk voor de bevordering van de rechten van de vrouw en gendergelijkheid. Het Actieplatform definieert de maatregelen die op nationaal en internationaal niveau moeten genomen worden ter bevordering van gendergelijkheid in 12 prioritaire domeinen: armoede, onderwijs en opleiding, gezondheid, geweld, gewapende conflicten, economie, besluitvorming, institutionele mechanismen, mensenrechten van vrouwen, de media, het milieu, meisjes.
- 70 Zie ook de uitkomst CSW 65 en de kritische analyse van de Vrouwenraad: <http://www.vrouwenraad.be/file?file=81793&ssn=>
- 71 FOD Buitenlandse zaken, Strategienota's, <https://diplomatie.belgium.be/nl/Beleid/Ontwikkelingssamenwerking/MultimediaBibliotheek/Strategienota>
- 72 OESO-DAC netwerk on Gender Equality (Gendernet) (2021), Development finance for gender equality, <https://www.oecd.org/development/gender-development/Development-finance-for-gender-equality-2021.pdf>

- 73 OECD-DAC, CRS:Aid projects targeting gender equality and womens empowerment, https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=DV_DCD_GENDER (geconsulteerd 19 juli 2021)
- 74 11.11.11 pleit samen met de Europese ngo-koepel CONCORD en de ARGO hiervoor. CONCORD (2019), Messages on EU Gender Action Plan III, https://concordeurope.org/wp-content/uploads/2020/06/CONCORD_Messages_GAP3_Oct2019.pdf
ARGO CCGD (2020), Advies van de Adviesraad Gender en Ontwikkeling over de prioriteiten voor ontwikkelingssamenwerking voor gendergelijkheid, <https://www.argo-ccgd.be/sites/default/files/2010132.pdf>
- 75 Enabel (2020), Evaluation de la riposte d'Enabel à la pandémie de COVID-19, https://www.enabel.be/sites/default/files/evaluation_riposte_covid_rapport_complet.pdf
- 76 CIVICUS (2021), State of Civil Society Report overview, <https://civicus.org/state-of-civil-society-report-2021/>
- 77 ITUC (2020), ITUC Global Rights Index, https://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/ituc_globalrightsindex_2020_en.pdf
- 78 Het gaat om SES Kocaeli.
- 79 <https://freedomhouse.org/report/freedom-net/2020/pandemics-digital-shadow><https://freedomhouse.org/report/freedom-net/2020/pandemics-digital-shadow>
- 80 <https://aadr.network/en/about-aadr/>
- 81 UN (2021), Financing for Sustainable Development Report <https://www.un.org/en/desa/financing-sustainable-development-report>
- 82 ODI (2021), Development finance institutions: the need for bold action to invest better, <https://odi.org/en/publications/development-finance-institutions-the-need-for-bold-action-to-invest-better/>
- OECD (2020), Global outlook on financing for sustainable development 2021, Paris: OECD (www.oecd-ilibrary.org/development/global-outlook-on-financing-for-sustainabledevelopment-2021_e3c30a9a-en).
- 83 CHABERT ea (april 2021), Funding the Recovery of Low-Income countries after COVID, in: IMF Blogs, <https://blogs.imf.org/2021/04/05/funding-the-recovery-of-low-income-countries-after-covid/> (geconsulteerd 19 juli 2021) IMF (30 maart 2021), Press release IMF Executive Board Discusses Macroeconomic Developments and Prospects in Low-Income Countries—2021, <https://www.imf.org/en/News/Articles/2021/03/30/pr2192-imf-execboard-discusses-macroeconomic-developments-and-prospects-in-lics-2021>
- 84 UNCTAD (2020), Trade and Development Report 2020, https://unctad.org/system/files/official-document/tdr2020_en.pdf
- 85 Er zijn verschillende soorten kredietverleners: multilaterale instellingen, andere landen en private kredietverleners zoals banken, investeerders, grondstoffenhandelaren.
- 86 Dit is het Debt Service Suspension Initiative (DSSI) en Common Framework for Debt Treatments (CF). Het Debt Service Suspension Initiative dat in april 2020 werd gelanceerd, heeft slechts betrekking op maximaal 73 landen en dekt maar 1,66% van de aflossingen die alle ontwikkelingslanden in 2020 verschuldigd waren. Aangezien het gaat om een moratorium, moeten de opgeschorte bedragen worden terugbetaald vanaf 2022. Het moratorium werd ondertussen verlengd tot juni 2021. Het in november 2020 aangekondigde Common Framework for Debt Treatments maakt elk betalingsuitstel afhankelijk van een voorafgaandelijk akkoord met het IMF.
- 87 Uiteindelijk zijn er maar 46 landen die aangaven van dit initiatief gebruik te willen maken.
- 88 Fresnillo, I., "Shadow report on the limitations of the G20 Debt Service Suspension Initiative: Draining out the Titanic with a bucket?", Eurodad, oktober 2020, https://www.eurodad.org/g20_dssi_shadow_report
- 89 Beleidsverklaring van de minister van Ontwikkelingssamenwerking, belast met Grote Steden, p. 17
- 90 Op 31 december 2019 had België in totaal 367,5 miljoen schuldvorderingen voor 44 debiteurlanden, waarvan 240 miljoen voor 24 IDA-landen. Aangezien we pleiten voor een directe schuldkwijtschelding van alle opgeschorte vorderingen van 2020 en de vorderingen van 2021, geven we als indicatie voor de grootte van de bedragen ook mee hoeveel de geplande terugbetalingen aan België door de landen die deelnemen aan het moratorium van het DSSI-initiatief bedragen: 12,43 miljoen dollar of 10,22 miljoen euro voor 2020 (van mei tot december) en 9,03 miljoen dollar of 7,42 miljoen euro voor 2021.
- 91 Voor 2020 gaat het over opgeschorte vorderingen.
- 92 <https://11.be/verhalen/wat-kan-belgie-doen-op-vlak-van-schuldverlichting-voor-landen-het-globale-zuiden>
- 93 <https://11.be/sites/default/files/2021-06/Rapport%20Koste%20wat%20het%20kost.pdf>
- 94 11.11.11 (13 april 2021), OESO geeft cijfers ontwikkelingssamenwerking vrij. De impact van COVID-19 vraagt om meer inspanningen, <https://11.be/verhalen/oeso-geeft-cijfers-ontwikkelings-samenwerking-2020-vrij-de-impact-van-covid-19-vraagt-om>
- 95 ODI (2021), Prospects for aid in times of crisis, https://cdn.odi.org/media/documents/wp-prospects_for_aid_at_times_of_crisis_final0403_v4.pdf
- 96 OECD-DAC (2021), Press release Covid-19 spending helped to lift foreign aid to an all-time high in 2020. Detailed note, <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-data/ODA-2020-detailed-summary.pdf>

- 97 OXFAM (2020), 50 year of Broken Promises, <https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/621080/bn-50-years-broken-promises-aid-231020-en.pdf>
- 98 Oxfam (12 april 2021), Slight increase in aid only a drop in the ocean to combat the Covid-19 crisis, <https://www.oxfam.org/fr/node/16206>
- 99 ODI (16 april 2021), A 'shot in the arm' for multilateral cooperation - why international public finance should step up its game for global vaccination, https://odi.org/en/insights/a-shot-in-the-arm-for-multilateral-cooperation-why-international-public-finance-should-step-up-its-game-for-global-vaccination/?utm_content=buffer703c8&utm_medium=social&utm_source=twitter.com&utm_campaign=buffer
- 100 Dit wil zeggen: het door internationale ngo's herberekend % waarbij schuldkwijtscheldingen, studenterkosten en opvang van vluchtelingen in België niet worden aangerekend als ODA aangezien ze geen structureel antwoord zijn in de strijd tegen armoede en ongelijkheid.
- 101 De Belgische ODA wordt opgesplitst in een aantal grote categorieën waaronder gouvernementele samenwerking, niet-gouvernementele samenwerking, humanitaire en multilaterale samenwerking. Daarnaast zijn er nog uitgaven buiten de administratie Ontwikkelingssamenwerking (DGD).
- 102 Er werd toen beslist om de betalingschema's voor IDA17 (Wereldbank) te wijzigen. Er werd niet geraakt aan het totale engagement, maar er werd wel gekozen om meer te spreiden in de tijd. Die spreiding zorgde er wel voor dat de initiële korting voor een versnelde betaling werd kwijtgespeeld. Dit vertaalde zich in een bijkomende kost op de begroting voor IDA17 van 20,93 miljoen euro (Bron: DGD).
- 103 De toename van de humanitaire hulp in 2020 is toe te schrijven aan COVID-19. Een totaalbedrag van 25 miljoen euro is gemobiliseerd om te reageren op de verspreiding van het virus in humanitaire crisissituaties. Van dit bedrag kwam 22 miljoen euro bovenop de oorspronkelijk voor 2020 geplande humanitaire begroting van 170 miljoen euro.
- 104 Het gaat om een welgekomen bijdrage aan de EU Facility for Refugees in Turkije.
- 105 Het is DGD, de administratie van de Belgische ontwikkelingsamenwerking, die deze topsectoren toewijst. Bron: Prisma DGD.
- 106 <https://www.fdfa.be/nl/nieuws/vlaamse-oda-historisch-hoog-in-2020#:~:text=In%202020%20bedroeg%20de%20Vlaamse,%2067%20miljoen%20euro.&text=De%20stijging%20van%20de%20ODA,vanuit%20de%20begroting%20voor%20ontwikkelingssamenwerking>.
- 107 In België zijn zowel de Gewesten als de federale regering bevoegd en dus werd het Belgisch engagement tot en met 2020 vastgelegd in een samenwerkingsakkoord, met de volgende intra-Belgische verdeling: 25 miljoen euro van de federale regering, 14,5 miljoen euro van Vlaanderen, 8,25 miljoen euro van Wallonië en 2,25 miljoen euro van Brussel.
- 108 11.11.11 berekende dit bedrag op basis van de historische verantwoordelijkheid van België in het veroorzaken van de uitstoot (cumulatieve uitstoot) en de capaciteit ofwel de rijkdom (BNI) van België, twee belangrijke aspecten in het VN-Klimaatverdrag van 1992. Voor meer informatie over de berekening zie 11.11.11 en CNCD-11.11.11 (2020), 'Tien jaar klimaatfinanciering. Herverdeling in het licht van de klimaatcrisis.'
- 109 Oxfam (2020). Climate Finance Shadow Report. Assessing progress towards the \$100bn commitment. <https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/621066/bp-climate-finance-shadow-report-2020-201020-en.pdf>
- 110 Bron: <https://klimaat.be/doc/rapport-uitvoering-swa-bs-13-20-nkc-enover-2021-03.pdf>
- 111 Definitieve cijfers zijn pas beschikbaar in september 2021.
- 112 Op internationaal niveau werd afgesproken dat er een balans moet zijn tussen financiering voor adaptatie, ofwel het aanpassen aan de gevolgen van de klimaatcrisis, en financiering voor mitigatie, ofwel het terugdringen van de uitstoot (koolstofarme ontwikkeling). Tot op heden gaat het grootste deel van de financiering op internationaal niveau naar mitigatie.
- 113 54% van de financiering ging naar aanpassing, 6% uitsluitend naar mitigatie, en 41% valt onder 'cross-cutting' (ofwel een combinatie van beide aspecten).
- 114 <https://news.belgium.be/nl/herverdeling-van-de-interdepartementale-provisie-voor-klimaatfinanciering>
- 115 <https://www.mo.be/analyse/kitir-plaatst-klimaatdemarrage-maar-de-weg-likt-nog-lang>
- 116 Vlaams Regeerakkoord (2019-2024), <https://www.vlaanderen.be/publicaties/regeerakkoord-van-de-vlaamse-regering-2019-2024>
- 117 Federaal regeerakkoord (2014-2019), <https://www.cdenv.be/storage/main/federaal-regeerakkoord-2014.pdf>
- 118 Development Initiatives (april 2021), Development actors at the nexus, <https://devinit.org/resources/development-actors-nexus-lessons-crises-bangladesh-cameroon-and-somalia/introduction/>
- 119 OECD-DAC (2019), DAC Recommendation on the Humanitarian-Development-Peace Nexus, <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-5019>
- 120 OCHA (2011), Que signifient les principes humanitaires, <https://www.unocha.org/sites/dms/Documents/120103OOM%20-%20Humanitarian%20Principles%20-%20French.pdf>
- 121 O.a. Oxfam (2019), The humanitarian-development-peace nexus: what does it mean for multi-mandated organisations, p 23-24 (<https://policy-practice.oxfam.org/resources/the-humanitarian-development-peace-nexus-what-does-it-mean-for-multi-mandated-o-620820/>)

- 122 VOICE (2019), NGO perspectives on the EU's Humanitarian-Development-Peace Nexus approach: exploring the challenges and opportunities, p. 23-25, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/voice-nexus-report-2019.pdf>
- 123 Center on International Cooperation (New York University) (2019), The Triple Nexus in Practice: Toward a new way of working in protracted and repeated crises, p7-9, (<https://cic.nyu.edu/sites/default/files/triple-nexus-in-practice-brochure-december-2019-final.pdf>)
- 124 DCA and Act Alliance (2019), Triple nexus and local faith actors in South Soudan, p 26. <https://reliefweb.int/report/south-sudan/triple-nexus-and-local-faith-actors-south-sudan>
- 125 <https://11.be/sites/default/files/2021-06/11paper-TripleNexus-juni-2021.pdf>
- 126 Waarbij een participatieve aanpak van onderuit wordt gegarandeerd, rekening houdend met lokale dynamieken en met focus op de onderliggende oorzaken van conflicten.
- 127 De Standaard (30 juni 2017), 11.11.11 trekt aan de alarmbel: 'Europa bouwt muren in de woestijn'. https://www.standaard.be/cnt/dmf20170629_02949259 (geconsulteerd 20 juli 2021)
- 128 De Standaard (21 januari 2019), Hoe Europa in de woestijn migranten tegenhoudt, https://www.standaard.be/cnt/dmf20190120_04116808? (geconsulteerd op 20 juli 2021)
- 129 11.11.11 (2020), 11.paper Migratie en ontwikkelingssamenwerking: een goed huwelijk?<https://11.be/sites/default/files/2020-07/11paper-migratie-en-ontwikkelingssamenwerking-maart2020.pdf>
- 130 Het project werd voor 95% gefinancierd met EU-middelen (MPF II DG Home, geen ontwikkelingsgeld dus); 5% kwam van Enabel.
- 131 De Standaard (14 januari 2019), VDAB en werkgevers zoeken informatici in Marokko, https://www.standaard.be/cnt/dmf20190113_04099390 (geconsulteerd op 20 juli 2021)
- 132 11.11.11 (2020), Internationale solidariteit 2020. Jaarrapport Belgische ontwikkelingssamenwerking, https://11.be/sites/default/files/2020-09/Jaarrapport-OS-2019_0.pdf
- 133 Ylva Johansson et le patron de l'Anapec font le point sur l'évolution du projet Palim, 2 december 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=LaRqulLQ9Lc> (geconsulteerd op 21 juli 2021)
- 134 De Standaard, Legale migratie moet alles oplossen, 19/06/2021. https://www.standaard.be/cnt/dmf20210618_94863898
- 135 De Standaard (19 juni 2021), Legale migratie moet alles oplossen, https://www.standaard.be/cnt/dmf20210618_94863898 (geconsulteerd 20 juli 2021)
- 136 European Commission (2018), Towards a Holistic Approach to Labour Migration Governance and Labour Mobility in North Africa, https://ec.europa.eu/trustfundforafrica/region/north-africa/regional/towards-holistic-approach-labour-migration-governance-and-labour_en
- 137 OXFAM (2021), The inequality virus, <https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/621149/bp-the-inequality-virus-250121-en.pdf>
- 138 IMF (2019) Tackling tax havens, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2019/09/tackling-global-tax-havens-shaxon.htm>
- 139 Volgens de definitie van het Addis Abeba Actieplan (2015) gaat het over het combineren van concessionele publieke financiering met niet-concessionele private financiering en expertise van de publieke en private sector. Blending is het mechanisme waarbij concessionele instrumenten (bv. onder de vorm van subsidies of garanties) ingezet worden als hefboom voor bijkomende private financiering te mobiliseren. De facto komt dit dus neer op het inzetten publieke ODA-middelen als risicokapitaal.
- 140 "Private Sector Instruments (PSIs) are financing instruments that ODA providers can use to make direct investments in private enterprises or in 'PSI vehicles'⁷ – such as development finance institutions (DFIs), investment funds, or other special purpose vehicles – which in turn invest in private entities (e.g. enterprises or investment funds) in developing countries." Ibid.
- 141 De tijdelijke rapporteringsregels hebben implicaties voor de aard en rol van ODA, onder andere door statistische discussies en het verschuiven van de aandacht van concessionaliteit naar additionaliteit. Voor een uitgebreide analyse van de problemen met de tijdelijke rapporteringsregels, zie Cao, C. & Cravio, N., "Time for action. How private sector instruments are undermining aid budgets". Februari 2021, Eurodad, <https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/eurodad/pages/2008/attachments/original/1618914562/time-for-action-EN.pdf?1618914562>
- 142 Het gaat hier onder andere over volgende instrumenten: enerzijds innovatieve financieringsinstrumenten waarbij ODA ingezet wordt als hefboom voor private financiering zoals het SDG Frontier Fund van BIO dat een duidelijk voorbeeld is van blending, de humanitarian impact bond samen gelanceerd door België en het Internationale Rode kruis en het Business Partnership Facility (BPF), dat investeringen van bedrijven stimuleert in partnerschap met publieke, academische of middenveldactoren; en anderzijds partnerschappen zoals het SDG Charter (een sectoroverschrijdend partnerschap) en Beyond Chocolate (een sectoraal multistakeholderinitiatief).
- 143 Vooral in productieve sectoren en in middeninkomenslanden en opkomende economieën.
- 144 CNCD-11.11.11 (2019), Accaparement made in Belgium. Le financement de Feronia par la Coopération belge, <https://www.cncd.be/accaparement-made-in-belgium-financement-feronia-congo-cooperation-belgique-etude>
- 145 Human Rights Watch (2019), A Dirty Investment. European Development Banks' Link to Abuses in the Democratic Republic of Congo's Palm Oil Industry, <https://www.hrw.org/report/2019/11/25/dirty-investment/european-development-banks-link-abuses-democratic-republic>

- 146 RIAO-RDC, GRAIN, FIAN Belgium & al (2021), Financement du développement sous forme d'agro-colonialisme, <https://www.fian.be/Financement-du-developpement-sous-forme-d-agro-colonialisme>
- 147 Kamer van Volksvertegenwoordigers, Integraal Verslag, Commissie Buitenlandse betrekkingen, 2/2/2021, CRIV 55 COM 360, p. 15
- 148 Voor meer info, zie onder andere: « Coopération belge en RDC: un cadeau de plusieurs millions à Feronia », dans TCHAK, April 2021, <https://tchak.be/index.php/2021/04/23/cooperation-belge-rdc-feronia-millions/>
- 149 Enkele voorbeelden: <https://www.oxfamsol.be/nl/nieuwe-koffiebarometer-koffiebedrijven-voegen-geen-daad-bij-woord>; <https://www.oxfamsol.be/nl/landroof-wat-als-ze-morgen-je-huis-je-maaltijd-je-identiteit-afpakken>; <https://11.be/verhalen/giron-wint-de-strijd-om-proper-water>; <https://fos.ngo/dossiers/eerlijkfruit/>; <https://broederlijkdelen.be/nl/nieuws/belgische-banken-investeren-in-vervuilende-mijnbouw>; <https://ikstopwapenhandel.eu/>
- 150 Bijvoorbeeld: <https://hiva.kuleuven.be/en/news/newsitems/New-study-on-Belgian-companies-approaches-to-socially-sustainable-supply-chains>. Zie ook de studie besteld van de Europese Commissie: Study on due diligence requirements through the supply chain van 20 februari 2020. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/291b84d3-4c82-11ea-b8b7-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>
- 151 <https://www.dekamer.be/kvvcr/showpage.cfm?section=/flwb&language=nl&cfm=/site/wwwcfm/flwb/flwbn.cfm?legislat=55&dossierID=1903>
- 152 11.11.11 (2020), 11.11.11 verwelkomt publicatie VN-database Israëliische nederzettingenindustrie, <https://11.be/verhalen/111111-verwelkomt-publicatie-vn-database-israelische-nederzettingenindustrie>
- 153 Dit rapport van de "Don't Buy into Occupation" (DBIO) coalitie verschijnt eind september 2021.

**11.11.11 VECHT TEGEN ONRECHT
EN VOOR DUURZAME VERANDERING
WANT IEDEREEN VERDIENT DEZELFDE BASISRECHTEN**

**DOE MEE OP 11.BE EN   **

CONTACT

11.11.11

Koepel van Internationale Solidariteit
Vlasfabriekstraat 11
1060 Brussel

www.11.be